

Selvitys lähtötilanteesta koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen

Susanna Saarinen

**SELVITYS LÄHTÖTILANTEESTA
KOULUTUSOSAAMISEN VIENNIN ALOITTAMISTA
AJATELLEN**

2010

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

Susanna Saarinen
Osaamisen viennin työryhmä

Susanna Saarinen,
Osaamisen viennin työryhmä

Selvitys lähtötilanteesta koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen

ISBN 978-951-784-541-0 (PDF)

ISSN 1795-424x

HAMKin e-julkaisuja 3/2011

© Hämeen ammattikorkeakoulu ja kirjoittajat

JULKAISIJA – PUBLISHER

Hämeen ammattikorkeakoulu

PL 230

13101 HÄMEENLINNA

puh. (03) 6461

julkaisut@hamk.fi

www.hamk.fi/julkaisut

Hämeenlinna, helmikuu 2011

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Selvityksen taustat.....	2
1.2	Selvityksen tavoitteet	3
1.3	Käsitteiden määrittelyä.....	4
1.3.1	Osaaminen	4
1.3.2	Kansainvälistyminen	5
1.3.3	Rajat ylittävä koulutus	5
1.3.4	Tuotteistaminen	6
2	KOULUTUSOSAAMISEN VIENTI.....	8
2.1	Mitä on koulutusosaamisen vienti?.....	8
2.2	Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia.....	9
2.2.1	Johdanto.....	9
2.2.2	Suomen koulutusvientistrategian sisältö	10
2.3	Rajat ylittävän koulutuksen laadunvalvonta	12
2.4	Pilottiprojektit HAMKissa	13
3	LÄHTÖTILANNE KOULUTUSOSAAMISEN VIENTIÄ AJATELLEN HAMKISSA	14
3.1	Selvityksen toteutus.....	14
3.2	Selvityksen tulokset.....	15
3.2.1	Vastaajien taustatiedot.....	15
3.2.2	Markkinatuntemus	16
3.2.3	Tuotteistaminen	22
3.2.4	Verkostoituminen	27
3.2.5	Koulutusosaamisen viennin edistäminen	32
3.2.6	Kouluttajan asiantuntijuus kansainvälisessä toimintaympäristössä	38
3.3	Asiakkaan näkökulma	50
3.3.1	Civil Engineering- Via University.....	50
3.3.2	Disaster Relief- Glamorgan University	51
3.4	Keskeisiä huomioita	52
4	TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	54
4.1	Tahtotila	54
4.2	Toimenpide-ehdotukset.....	54
5	YHTEENVETO	57
	LÄHTEET	58

1 JOHDANTO

Hallitus on käynnistänyt mittavan korkeakoulu-, tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän uudistamisen Suomessa. Uudistuksen päämääränä on kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen, talouden kilpailukyvyyn paraneminen ja kulttuurin, luovuuden ja sivistyksen vahvistaminen. Korkeakoulutuksen globalisoitumisen myötä suomalaisten korkeakoulujen kansainvälinen toimintaympäristö on myös muutoksessa. Korkeakoulureformin yhtenä tavoitteena onkin kansainvälisen kilpailukyvyyn lisääminen ja toiminnan selkeyttäminen. (Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat vuosille 2008–2011 (versio 7.3.2008))

Kansainvälistyminen on kauan ollut Suomen tiede- ja korkeakoulupolitiikan päätavoitteita ja myös korkeakoulujen omien strategioiden ytimessä. Suomi on menestynyt hyvin kansainvälisissä koulutuksen ja tutkimuksen vertailuissa. Laadukas koulutus- ja tutkimusjärjestelmä onkin Suomen vahvuus ja merkittävä etu kilpailutilanteessa. Puutteita on kuitenkin kansainvälisyydessä; se on liian heikkoa ja opiskelijoiden ja tutkijoiden liikkuvuus on vähentynyt. Kehityssuunta pitää saada käännettyä niin, että opiskelijoiden, tutkijoiden ja opettajien liikkuvuutta lisätään huomattavasti. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa annetaan suunta korkeakoulujen kansainvälistymiskehitykselle tulevana vuosina. Tahtotila ja tavoitteet on asetettu vuodelle 2015. Strategian pääteemoina ovat aidosti kansainvälinen korkeakouluyhteisö, laadun ja vetovoiman lisääminen, monikulttuurisen yhteiskunnan tukeminen, koulutusosaamisen vienti ja globaalien vastuun edistäminen. Yhdessä korkeakoulu-uudistuksen toimijoiden kanssa, muodostuu toisiaan vahvistava kokonaisuus. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015, Opetusministeriön julkaisuja 2009:21)

Linkki Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiaan:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm21.pdf?lang=fi>

Kansainvälistymisen yhtenä kaupallisena mahdollisuutena voidaan nähdä koulutusosaamisen vienti. Erityisesti PISA-tutkimuksen myötä Suomen koulutusjärjestelmää ja koulutusosaamista on kohdannut valtava kysyntä, johon ei toistaiseksi ole pystytty vastaamaan. Jotta tulevaisuudessa kysyntään voidaan vastata, opetusministeriö julkaisi helmikuussa 2010 Suomen koulutusvientistrategian, jonka tavoitteena on, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutukseen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista tulevaisuudessa. Tämä tarkoittaa, että vuoteen 2015 mennessä, koulutuksen ja osaamisen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä tulisi olla kasvanut merkittävästi nykyisestä. Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi - niminen Suomen koulutusvientistrategia on käynnistänyt monia hankkeita sekä peruskoulu- että korkeakoulutasolla. Korkeakoulujen tulisi strategian mukaisesti toimia viennin vetureina ja niitä kehoitetaan olemaan myös itse aktiivisia. (Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi - Suomen koulutusvientistrategia 2010)

Ritva Laakso-Manninen toteaa Talouselämä-lehden (13.8.2010) puheen-
vuorossa, että lain mukaan ammattikorkeakoulun perustutkintojen myy-
minen suoraan opiskelijoille on tällä hetkellä kielletty, sillä tilaajan täytyy
olla organisaatio. Tämä ei ole yleinen käytäntö maailmalla, jossa on totut-
tu siihen, että opiskelija maksaa itse tutkintonsa. Haaga-Helian toimitus-
johtaja ja rehtori Laakso-Manninen vaatii, että tie tutkintokoulutuksen
myyntiin on avattava ja lainsäädännölliset esteet on poistettava, jotta kou-
lutusosaamisen vientitoiminta päästäisiin edes aloittamaan. Ilman näitä
toimenpiteitä Suomen koulutusvientistrategian tavoite - koulutuksen osuus
Suomen kokonaisviennistä on kasvanut merkittävästi vuoteen 2015 men-
nessä - tuskin toteutuu.

1.1 Selvityksen taustat

Koulutusviennin edistämistä ajatellen neljässä metropolialueen korkea-
koulussa käynnistettiin vuonna 2009 koulutusviennin kehittämishanke.
KOVIKE-hankkeessa ovat mukana HAMK:n lisäksi Laurea, Metropolia,
sekä LAMK, joka toimii hankkeen koordinaattorina. Metropolia on muka-
na KOVIKE-hankkeessa vain vuoden 2010 ajan. KOVIKE- hankkeen tar-
koituksena on: ”suunnitella, rakentaa ja käynnistää ammattikorkeakoulu-
jen tutkintoon johtavan ja täydennyskoulutuksen vientitoiminta”. Samaan
aikaan on myös tarkoitus tehostaa näiden neljän ammattikorkeakoulun
muita kansainvälistymistoimia ja luoda malleja sekä verkostoja koko val-
takunnan korkeakoulutuksen vientitoiminnan ja muun kansainvälistymisen
tueksi. KOVIKE-hanke on kestoaltaan 3 vuotta ja hankkeen päättyessä
vuonna 2012 Suomella tulisi olla metropolialueen koulutuksen vientitoi-
mintaa tukeva ja kehittävä organisaatio. (Hanke-esitys, KOVIKE. Juhani
Nieminen. 2009)

Koulutusviennin kehittämishankkeen tavoitteita ovat:

- Tehdä perusteellinen, markkinalähtöinen tutkimus ammatillisen korkean asteen koulutuksen nykyisten kansainvälistymistoimien asteesta → nykytila-analyysin perusteella opettaja- ja oppilasliik-
kuvudelle asetetaan tavoitteet ja luodaan yhteinen suunnitelma
- Saada realistinen kuva metropolialueen lähtötilanteesta koulutuk-
sen vientitoimintaa ajatellen

Vuoden 2010 aikana kaikissa neljässä korkeakoulussa pyritään tuottamaan
vientiin sopivia koulutustuotteita. Lisäksi kuluvan vuoden aikana on tar-
koitus testata, mitkä markkinat kunkin korkeakoulun kannalta ovat hou-
kuttelevimmat. Lisäksi arvioidaan millaisilla tuotteilla, jakelutievaihtoeh-
doilla, toteutustavoilla, hinnoittelulla ja viestinnällä voidaan päästä tulok-
siin. Kumppaniverkoston rakentaminen aloitetaan sekä kotimaassa että
kohdemarkkinoilla. (KOVIKE, hanke 2010 (-2012) eteneminen, ehdotus.
Juhani Nieminen. 2009)

Kehittämishankkeen tehtävänä HAMKissa on tuottaa kumppanikorkea-
koulujen käyttöön mittaristo, jolla voidaan vertailukelpoisesti arvioida
henkilöstön nykyistä osaamista koulutusosaamisen viennin aloittamista

ajatellen. Työn tekemistä varten HAMKissa asetettiin huhtikuussa 2010 osaamisen viennin työryhmä.

Osaamisen viennin työryhmä on tutustunut Suomen koulutusvientistrategiaan ja rajat ylittävän koulutuksen laadunvarmistukseen sekä pohtinut mahdollisia tuotteita koulutusosaamisen vientitoiminnan aloittamista ajatellen. Lisäksi työryhmän kanssa on keskusteltu jo käynnissä olevista hankkeista ja mahdollisista tulevaisuuden vientimahdollisuuksista.

Kansainvälisten asiain harjoittelija Susanna Saarinen palkattiin toteuttamaan ja suunnittelemaan yhdessä osaamisen viennin työryhmän ja muiden asiantuntijoiden kanssa koulutusosaamisen vientiä koskeva kysely. Tarkempi kulku tutkimuksen suunnittelusta ja toteutuksesta löytyy kappaleesta 3.

1.2 Selvityksen tavoitteet

Kuten edellä mainittiin, HAMKin tehtävänä koulutusviennin kehittämishankkeessa on:

”Tuottaa osuudellaan mittaristo, jolla voidaan vertailukelpoisesti arvioida henkilöstön nykyistä osaamista koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen myös muissa korkeakouluissa” (KOVIKE- kokousmuistio 7.4.2010)

Tutkimuksen tavoitteena on siis kerätä tietoa siitä, minkälainen lähtötilanne Hämeen ammattikorkeakoulussa on tällä hetkellä koulutusosaamisen vientitoiminnan aloittamista ajatellen. Tämän raportin tehtävänä on välittää tietoa koulutusosaamisen viennistä Hämeen ammattikorkeakoulun henkilökunnalle ja tuoda esiin tutkimuksen tulokset, tärkeimmät kehittämisen kohteet sekä kertoa toimenpide-ehdotuksia.

1.3 Käsitteiden määrittelyä

1.3.1 Osaaminen

Osaamisen määrittely on moniselitteistä, sillä se riippuu yleensä siitä mitä missäkin yhteydessä halutaan osaamisella tarkoitettavan. Kun puhutaan osaamisesta ammattikorkeakouluyhteisössä, prosessit perustuvat inhimilliselle asiantuntijatyölle. Ammattikorkeakoulun toimintakyky rakentuu siis yksilöiden osaamiselle, sen hallinnalle ja kehittämiselle. (Osaaminen ja sen arviointi. Seppo Helakorpi. 2009)

Yksilön näkökulmasta osaaminen voidaan määrittää esimerkiksi seuraavalla tavalla:

”Osaaminen on kyky yhdistää ammattiin liittyvät tiedot ja taidot tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Osaamisessa yhdistyvät tietojen ja taitojen monipuolinen ja luova käyttö, ajattelun taidot, kyky organisoida työtä ja työskennellä ryhmässä, kyky joustaa ja mukautua muutoksiin, kyky arvioida omaa toimintaa ja osaamista sekä oppimaan oppimisen taidot.”
(Sosiaaliportti. Osaamiskartoitus. 2008)

Kun puhutaan koulutusosaamisesta, täytyy ajatella kokonaisuutta, joka muodostuu yksittäisten ihmisten osaamisesta. Koulutusosaamisella tarkoitetaan kaikkea koulutukseen liittyvää osaamista, opetuksen lisäksi myös esimerkiksi erilaisten oppimisympäristöjen ja opetussuunnitelmien kehittämistä. Työtehtävät ammattikorkeakoulussa ovat laaja-alaisia ja tekijöiltä vaaditaan monenlaista osaamista. (Kouluttajan asiantuntijuus ja sen kehittäminen. Seppo Helakorpi. 1999)

Organisaation näkökulmasta osaaminen voidaan määritellä osaamisympyrän avulla. Ympyrässä on määriteltynä ne osaamisen alueet, joita tarvitaan organisaatiossa. Tässä ympyrämallissa on kaksi ulottuvuutta, joista pystysuoralla akselilla on tasoulottuvuus ja vaakasuoralla akselilla osaamisen tyyppiä kuvaava ulottuvuus.

KUVIO 1 Osaamispyyrä (Hätönen, Heljä (2007)Osaamiskartoituksesta kehittämiseen)

1.3.2 Kansainvälistyminen

Kansainvälistyminen voidaan määritellä monella tapaa riippuen mistä näkökulmasta katsotaan. Monille teorioille yhteistä on se, että kansainvälistyminen käsitetään prosessina. Johanson & Mattson (1989) määrittelevät kansainvälistymisen seuraavasti:

”Kansainvälistyminen on prosessi, jossa kehitetään liikesuhteita toisiin maihin joko laajentamalla uusiin verkostoihin, tunkeutumalla syvemmälle verkostoihin tai integroimalla verkostoja toisiinsa.”

Welchin ja Luostarisen (1988) kansainvälistymisen määritelmä on seuraavanlainen:

”Kansainvälistyminen on prosessi, joka tarkoittaa lisääntyvää mukanaoloa kansainvälisissä operaatioissa.”

Kansainvälistyminen on kauan ollut Suomen tiede- ja korkeakoulupolitiikan päätavoitteita ja myös korkeakoulujen omien strategioiden ytimessä. Alkuvuodesta 2009 ilmestyneessä Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa (2009–2015) kärjiksi valittiin aidosti kansainvälinen korkeakoulu yhteisö, laadun ja vetovoiman lisääminen, osaamisen vienti, monikulttuurisen yhteiskunnan tukeminen ja globaalin vastuun edistäminen. Korkeakoulujen kansainvälistyminen edistää ympäröivän yhteiskunnan ja elinkeinoelämän monipuolistumista, kansainvälistä verkostoitumista, kilpailu- ja innovaatiokykyä sekä kansalaisten hyvinvointia, osaamista ja sivistystä. Suomalaisten korkeakoulujen kansainvälistymistä vahvistamalla parannetaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laatua. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015)

Ammattikorkeakouluissa kansainvälistymisen toimintoihin kuuluvat muun muassa opiskelija-, opettaja- ja asiantuntijavaihdot, vieraskielinen opetus, projektit ja seminaarit.

1.3.3 Rajat ylittävä koulutus

Rajat ylittävä koulutus tarkoittaa sellaista koulutusta tai koulutuspalvelua, joka menee oman maan rajojen ulkopuolella opiskelevalle opiskelijalle sen sijaan, että opiskelija menisi koulutuksen perässä ulkomaille. Monet maat voivat toimia sekä vastaanottajina että toimittajina rajat ylittävässä koulutuksessa. Tällöin voidaan ottaa käyttöön kaksi eri näkökulmaa sekä vastaanottajaa että toimittajaa ajatellen:

Toimittaja on se maa, josta koulutuspalvelu tai koulutustuote on lähtöisin ja josta se toimitetaan toiseen maahan joko kokonaisuutena tai osana siitä.

Vastaanottaja on maa, johon koulutuspalvelu tai tuote toimitetaan.

(What is transnational education? Gabriel Vignoli. 2004)

Rajat ylittävä koulutus ei ole uusi ilmiö, vaikka perinteisesti opiskelija matkaakin koulutuksen perässä ulkomaille, eikä toisinpäin. Muutaman viime vuosikymmenen aikana rajat ylittävän koulutuksen luonne ja laajuus ovat muuttuneet, sillä kaupalliset mahdollisuudet koulutuksen parissa ovat nousseet esille. Tätä kaupallista rajat ylittävää koulutusta kutsutaankin koulutusosaamisen vienniksi. Laadunvarmistus on noussut erittäin tärkeäksi asiaksi rajat ylittävään koulutukseen liittyvän toiminnan laajentuessa ja muuttuessa.

Alla on listattuna rajat ylittävän koulutuksen tyyppejä:

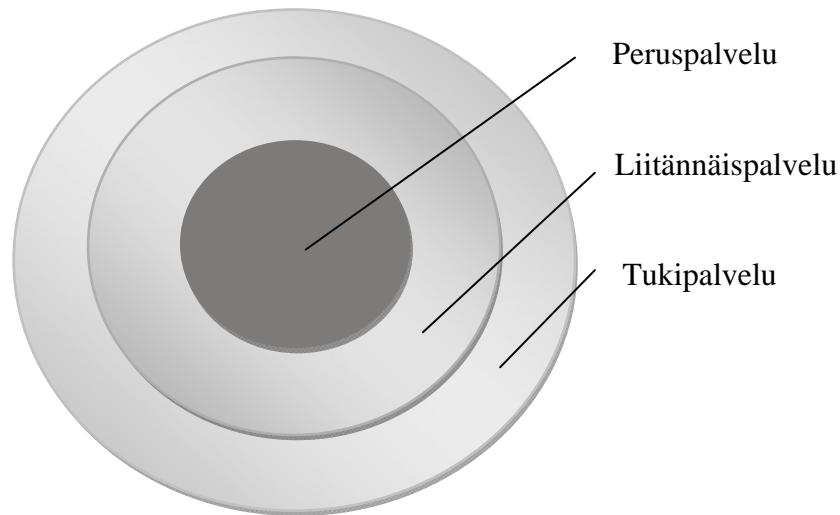
- Virtuaaliset opinnot
- Korkeakoulujen sivukampukset
- Kahdenväliset koulutussopimukset
- Yritysyliopistot
- Yhteis- tai kaksoistutkinnot
- Franchising

(Higher education crossing borders: A guide to the Implications of the General Agreement on Trade in Services (GATS) for Cross-border Education. Jane Knight. 2006)

1.3.4 Tuotteistaminen

Tuotteistamisen perusajatus on palvelun tai hyödykkeen ominaisuuksien ja käyttötarkoituksen määrittelyä. Tarkoituksena voi olla myös jo olemassa olevan palvelun räätälöinti niin, että sen sisältö, hinta ja käyttöehdot määritellään. Koulutuslallalla käsite tuote on syytä laajentaa palveluihin. (Kajaanin ammattikorkeakoulu – opinnäytetyö, tukimateriaali. Tuotteistaminen)

Koulutusosaamisen vientiin liittyen onkin syytä puhua palvelupaketista tuotteen sijaan. Palvelupaketilla tarkoitetaan yrityksen ydinpalvelun sekä tuki- ja liitännäispalvelujen muodostamaa kokonaisuutta. Ydinpalvelulla ratkaistaan asiakkaan ongelma ja se on liiketoiminnan ydin, kun taas tukipalvelut mahdollistavat ydinpalvelujen tuotteistamisen. Liitännäispalvelut ovat puolestaan eräänlaisia lisäpalveluja, jotka antavat asiakkaalle enemmän valinnanvaraa ja tuovat lisäarvoa asiakkaalle. Tuotteistaminen lähtee asiakkaan tarpeista, jolloin tarjotaan valmiita palvelukonsepteja, jotka vastaavat asiakkaan todellisia tarpeita. (Asiantuntijapalvelujen johtamisen haasteet – opas suunnittelu- ja konsultointiyriytysten liiketoiminta- osaamisen kehittämiseen 2005)

KUVIO 2 *Palvelutuote*

Tuotteistaminen hyödyttää yrityksen kehitystyön tehokkuutta antamalla sille selkeät tavoitteet. Se myös pakottaa analysoimaan ja systematisoimaan toimintaprosesseja, jolloin työvälineet selkiintyvät ja rationalisoituvat. Tuotteistaminen antaa myös mahdollisuuksia työnjakoon ja henkilöiden osaamisen parempaan hyödyntämiseen. (Asiantuntijapalvelujen tuotteistaminen. Sipilä. 1996, s. 19)

KUVIO 3 *Tuotteistamisen määritelmiä*

2 KOULUTUSOSAAMISEN VIENNI

2.1 Mitä on koulutusosaamisen vienti?

Koulutusosaamisen viennillä tarkoitetaan jonkin koulutustuotteen tai siihen liittyvän tukipalvelun vientiä siten, että liiketoiminnan asiakkaat ovat ulkomailla. Asiakkaita voivat olla yksityishenkilöt, yksityisten tai julkisen sektorin edustajat tai järjestöt. Koulutusosaamisen vienti on ymmärrettävä laajassa merkityksessä tarkoittamaan kaikkea koulutukseen liittyvää vientiä, ei vain perinteisten opetuspalvelujen vientiä. Erityistä koulutusosaamisen viennissä on se, että maksaja ja asiakas voivat olla eri tahoja. (Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia 2010)

Suomen koulutusvientistrategian (2010) mukaisesti seuraavat osa-alueet luetaan koulutusosaamisen vienniksi:

- Täydennyskoulutus
- Tilauskoulutus
- Ulkomaisten opiskelijoiden kouluttaminen Suomessa
- Yksittäisten kurssien vienti
- Konsultointipalvelut opetussektorilla kehitysyhteistyöprojekteissa tai niiden ulkopuolella
- Henkilöstökoulutus ja ratkaisut suomalaisille kv-yrityksille
- Koulutusteknologioiden vienti (modernit oppimisympäristöt, oppimispelit, sosiaalinen media ja langattomat ratkaisut)
- Sisältötuotanto (oppikirjat ja opetusmateriaalit)
- Seminaarit, konferenssit ja oppimistapahtumat
- Koulutuksen tutkimus- ja arviointipalvelut
- Oppilaitos- ja leikkikenttäinfrastruktuuri

On huomattava, että koulutusosaamisen vientiin eivät sisälly hankkeet joissa on EU-rahoitusta tai esimerkiksi kaksoistutkinnot ja opiskelijavaihdot. Kaksoistutkinnoissa on kyse rajat ylittävästä koulutuksesta, mutta ei koulutusosaamisen viennistä, sillä se ei ole rahallisesti tuottavaa. Vaihtoopiskelu taas on kansainvälistymistä, jossa myöskään ei ole kyse tuottavasti rahallisesta toiminnasta. Sellaiset hankkeet, joissa on EU-rahoitus eivät myöskään ole rahallisesti tuottavia, sillä niissä on aina mukana omarahoitusosuus. Koulutusosaamisen vienti eroaa rajat ylittävästä koulutuksesta juuri siinä mielessä, että se on aina tuloshakuista liiketoimintaa.

Koulutusosaamisen viennin haasteena Suomessa tällä hetkellä on sitä vaikeuttava tai oikeastaan estävä lainsäädäntö. Lain mukaan yksittäisiltä henkilöiltä ei saa periä maksua tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Tilaajan täytyy aina olla organisaatio. Vuoden 2010 alusta lähtien on ollut mahdollista periä maksuja ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta, jotka tulevat opiskelemaan ylempään korkeakoulututkintoon tähtäävään koulutukseen.

Tällä kokeilulla pyritään selvittämään lukukausimaksujen vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiselle, suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimalle, opiskelijavirroille ja vieraskielisen korkeakoulutuksen laadulle. (Opetusministeriö. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu, 2010)

Kokeilua on kuitenkin kritisoitu muun muassa siitä syystä, että ylemmissä korkeakoulututkinnoissa ei opiskele kovin paljon ulkomaalaisia opiskelijoita. Jotta koulutusosaamisen vientitoiminta saadaan kunnolla käynnistettyä korkeakouluissa, tarvitaan lakimuutos, joka sallii tutkintoon johtavan koulutuksen myynnin suoraan yksityishenkilölle.

2.2 Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia

2.2.1 Johdanto

Koulutuskauppa on osa maailman palvelukauppaa ja se on kasvava markkina-alue. Koulutusosaamisen viennissä nähdään paljon mahdollisuuksia. Suomella on erittäin arvostettu ja kilpailukykyinen koulutusjärjestelmä sekä hyvä maine. Haasteina taas ovat vähäiset resurssit ja korkeakoulujen toimintaa rajoittava lainsäädäntö. Myöskään valmiita tuotteita koulutusosaamisen vientiin ei vielä ole, tai vaihtoehtoisesti niitä ei ole tunnistettu, vaikka suomalaiseen koulutukseen ja koulutusjärjestelmään on kohdistunut valtava määrä kysyntää. Tämä antaa kuitenkin hyvät lähtökohdat siihen, että tulevaisuudessa koulutusosaamisen viennillä voi olla todella merkittävä rooli Suomessa. (Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia 2010)

Keväällä 2009 valtioneuvosto päätti käynnistää hankkeen koulutusosaamisen viennin edistämiseksi. Työryhmässä oli mukana monia asiantuntijoita esimerkiksi ulkoasiainministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, Teke-sistä, Finprosta, CIMO:sta, Opetushallituksesta ja ARENE ry:stä. Myös ulkopuolisia asiantuntijoita oli mukana, heistä mainittakoon pääpuhujana toiminut uusiseelantilainen koulutusvienti- ja vientiasiantuntija Alan Kozziarski. Helmikuussa 2010 ilmestynyt koulutusvientistrategia oli ministeri Henna Virkkusen asettaman työryhmän tulos. (Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia 2010)

Suomen koulutusvientistrategian päätavoitteena on, että Suomi on tulevaisuudessa yksi maailman johtavista koulutukseen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista.

Suomen koulutusvientistrategia:

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/koulutusvienti/liitteet/koulutusvientistrategia.pdf>

Valtioneuvoston periaatepäätös:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/koulutusvienti/liitteet/Koulutusvienti_VN_suomi.pdf

2.2.2 Suomen koulutusvientistrategian sisältö

Suomen koulutusvientistrategiassa on kartoitettu kehittämiskohteita ja selvitetty olemassa olevat tukijärjestelmät. Lisäksi strategiassa on myös kartoitettu tapoja tukea julkisen ja yksityisen tahon kumppanuuksia sekä lisäarvoa tuovien verkostojen ja teknologista, pedagogista ja sisältöosaamista yhdistävien vientituotteiden kehittämistä. (Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi - Suomen koulutusvientistrategia 2010)

Koulutusvientistrategian alussa perustellaan Suomen vahvuuksia ja edellytyksiä koulutusosaamisen vientitoimintaan ja kerrotaan myös heikkouksista ja kehittämiskohteista. Etuina mainitaan muun muassa koulutusjärjestelmämme avoimuus ja tasalaatuisuus, opettajien osaaminen, kansainväliset huipputasoa olevat toimintamallit, PISA-tulokset, kehittynyt kunnallinen kouluhallinto ja laaja itsehallinto. Heikkouksina taas pidetään esimerkiksi pientä kielialuetta, toimijoiden pienuutta, asiantuntijaresurssien vähäisyyttä, riittämättömiä resursseja, lainsäädäntöä korkeakouluissa ja rahoituksen puuttumista. (Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia 2010)

Koulutusvientistrategiassa painotetaan korkeakoulujen asemaa koulutusosaamisen viennissä, sillä niillä on tarvittavaa osaamista ja asiantuntijuutta. Vuoden 2010 alusta käynnistynyt lukukausimaksukokeilu antaa myös uusia mahdollisuuksia korkeakouluille koulutusosaamisen vientitoiminnassa. Lukukausimaksukokeilun tarkoituksena on viiden vuoden ajan testata, mitä vaikutuksia maksullisiin koulutusohjelmiin siirtymisestä on korkeakoulujen kansainvälistymiselle, suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimalle, opiskelijavirroille ja vieraskielisen koulutuksen laadulle. Ylemmät vieraskieliset korkeakoulututkinnot ovat vuoteen 2014 asti maksullisia ETA-alueen ulkopuolisille kansalaisille. Koulutusosaamisen vientitoiminnan ei kuitenkaan voida olettaa käynnistyvän kovin laajalla mittakaavalla, ennen kuin lainsäädäntöä saadaan muutettua suvaitsevaisemmaksi koulutuksen kaupallistamista ajatellen.

Suomen koulutusvientistrategiassa (s.19) esitellään kahdeksan strategista linjausta, joita on kuvailtu tarkemmin alla:

1. Toimivat kotimarkkinat ovat menestyvän viennin edellytys
2. Koulutusosaamisen vienti vahvistaa muita viennin aloja
3. Verkostotoiminta tuo lisäarvoa
4. Tavoitteellisuus on tärkeä osa kansainvälistymistä
5. Tuotteistaminen on kansainvälisen markkinoinnin edellytys
6. Vain laadulla voi menestyä
7. Oma klusteri vauhdittaa vientiä
8. Korkeakoulut toimivat viennin vetureina

1. Toimivilla kotimarkkinoilla vahvistetaan vientitoiminnan valmiuksia. Tällä hetkellä alan markkinat ovat liian pirstaleiset ja tästä syystä julkisten toimijoiden, kuten kuntien, koulutusalan kuntayhtymien ja korkeakoulujen tulee kehittyä vaativiksi ostajiksi.

2. Tulevaisuudessa koulutusosaamisesta halutaan suomalainen vientiklusteri ja samalla sen merkitys osana teollisia tuotteita ja palvelutuotteita kasvaa ja näin koulutusosaaminen vahvistaa muita viennin sektoreita. Sopivalla määrällä koulutusosaamisen vientiä voidaan merkittävästi luoda uusia edellytyksiä myös uutta osaamista vaativilla aloilla.

3. Suomalaiset korkeakoulut ovat pieniä tekijöitä kansainvälisillä markkinoilla, joten on tarpeen verkostoitua ja vahvistaa yhteistyötä.

4. Kansainvälistymistä ja erityisesti koulutusosaamisen vientitoiminnan aloittamista ajatellessa, on asetettava selkeät tavoitteet siitä, mihin tähdätään. On tärkeää tehdä selkeät valinnat sekä maantieteellisten alueiden että eri sektoreiden välillä. Varsinkin koulutusosaamisen viennissä kansainvälinen kilpailu on kovaa ja tilanne ei tule helpottumaan jatkossakaan. Suomen tulee siis keskittyä selkeästi valittuihin painopisteisiin, jotta liiketoiminnasta tulee menestyksekkästä.

5. Todella tärkeä osa-alue koulutusosaamisen kehittämisessä on tuotteistaminen. Potentiaalisten asiakkaiden kiinnostus on ollut yleistä, mutta tähän mennessä kysyntään ei ole pystytty vastaamaan. Jokaisen toimijan tulee itse rakentaa tuotevalikoima ja päättää mihin tuotteita markkinoidaan. Näin ollen toimijat kantavat myös itse liiketoiminnallisen riskin.

6. Koulutustuotteiden ja palveluiden laatu on pystyttävä todistamaan. Toimijoiden on otettava käyttöön välineitä, joilla pystytään esittämään tunnus laadukkaasta toimintatavasta. Pelkästään kotimainen laatumerkki ei riitä, vaan on otettava huomioon myös Unescon ja OECD:n suositukset sekä muut ulkomaiset standardit.

7. Alalle tulee luoda klusterimainen toimintatapa ja sen erityispiirteenä tulee olla vahva monipuolinen yhteistoiminta ja asiakkaiden tarpeisiin perustuva ratkaisujen kehittäminen ja tarjoaminen.

8. Kuten jo aikaisemmin mainittiin, strategiassa painotetaan erityisesti korkeakoulujen asemaa koulutusosaamisen vientitoiminnassa. Säädösympäristöä tulisi kehittää niin, että korkeakouluilla on mahdollisuus joustavasti toimia koulutusliiketoiminnassa sekä kohdentaa osa varoistaan esimerkiksi tuotteistamiseen. On selvää, että korkeakoulujen maksullisen toiminnan laajentaminen lisääisi koulutusviennin mahdollisuuksia ja korkeakoulujen toiminnan resursseja. Tähän mielipiteet jakavaan kysymykseen on otettava kantaa seuraavaa hallitusta muodostettaessa. Korkeakoulujen on itse otettava aktiivinen rooli koulutusosaamisen vientitoiminnan saralla.

Strategian viimeisessä osiossa on ehdotettu toimenpiteet strategisille linjauksille. Toimenpiteet on eritelty yksittäisiin kokonaisuuksiin ja jokaiselle toimenpiteelle on määritetty vastuutaho ja aikataulu.

(Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusvientistrategia 2010 s. 19–36)

2.3 Rajat ylittävän koulutuksen laadunvalvonta

Vuonna 2005, Unesco ja OECD hyväksyivät yhteiset suuntaviivat rajat ylittävän korkeakoulutuksen laadun turvaamiseksi. Näiden suositusten on tarkoitus tukea ja lisätä kansainvälistä yhteistyötä rajat ylittävässä korkeakoulutuksessa, parantaa tietämystä laadunvarmistuksen merkityksestä sekä tarjota opiskelijoille turvaa heikkolaatuista koulutustarjontaa vastaan. Termillä rajat ylittävä koulutus, tarkoitetaan kaikkea kansallisvaltioiden rajat ylittävää korkeakoulutusta.

Korkeakoulujen kansainvälisen toimintaympäristön muuttuessa, on tärkeää, että rajat ylittävän koulutuksen laadunvalvontaan kiinnitetään huomiota. Suomessa tällä hetkellä käynnissä oleva korkeakoulureformi, koulutusosaamisen vientitoiminnan käynnistäminen ja tulevaisuudessa lisääntyvä liikkuvuus, ovat tärkeitä syitä siihen, miksi nämä rajat ylittävän koulutuksen laatusuositukset ovat ajankohtaisia.

Unescon ja OECD:n suosituksissa on kolme painopistettä:

1. Rajat ylittävästä korkeakoulutuksesta tarjottava tieto
  - koulutuksen tarjoajien, ohjaavien viranomaisten ja muiden toimijoiden vastuulla
  - laatusuosituksissa korostuu tiedon saatavuus, kattavuus ja oikeellisuus
2. Kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön edistäminen
  - laatusuosituksissa korostuu kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön merkitys rajat ylittävän korkeakoulutuksen eri osa-alueilla
3. Kansainvälisesti sovittujen hyvien käytäntöjen noudattaminen
  - laatusuosituksissa suositellaan, että korkeakoulut ja muut korkeakoulukentän toimijat hyödyntävät ja soveltavat rajat ylittävää koulutusta koskevia kansainvälisiä hyviä käytänteitä ja suosituksia

(Unescon ja OECD:n suosituksiin perustuvat Korkeakoulujen arviointineuvoston suositukset rajat ylittävän korkeakoulutuksen laadunvarmistukselle (versio 18.1.2010))

2.4 Pilottiprojektit HAMKissa

HAMKissa on ollut muutama pilottiprojekti liittyen koulutuksen vientiin. Kaikissa tapauksissa joissa koulutusta on myyty, kyse ei välttämättä ole ollut koulutusosaamisen viennistä, sillä Suomen koulutusvientistrategian mukaisesti esimerkiksi sellaiset hankkeet, joissa on EU-rahoitusta eivät kuulu koulutuksen vientiin. Seuraavassa taulukossa on esitettyä kaksi pilottiprojektia.

TAULUKKO 1 *Pilottiprojekteja HAMKissa*

Palvelutuote	Maa ja korkeakoulu	Ajankohta	Lisätietoja
Civil Engineering, opettajan asiantuntijuus	Tanska (Via University)	Toukokuu 2009	Kurssin kesto 1 kk. Ryhmässä noin 25 kansainvälistä opiskelijaa.
Disaster Relief Healthcare, asiantuntijuus	Iso-Britannia (University of Glamorgan)	Vuodesta 1998 lähtien	Yhteistä koulutus- ja tutkimustoimintaa

Näitä pilottiprojekteja on kuvailtu tarkemmin kappaleessa ”Asiakkaan näkökulma” 3.3.

3 LÄHTÖTILANNE KOULUTUSOSAAMISEN VIENNIÄ AJATELLEN HAMKISSA

3.1 Selvityksen toteutus

Tämän kartoituksen tavoitteena on selvittää Hämeen ammattikorkeakoulun henkilökunnan valmiudet koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen. Tämä selvitys on alustava nykytila-analyysi, jonka tarkoituksena on tuoda ilmi kehittämisen kohteet sekä mahdolliset jatkotutkimuksen aiheet. Selvitys on tehty yhteistyössä osaamisen viennin työryhmän kanssa.

Selvitys on toteutettu neljässä vaiheessa:

1. Tutkimustarpeen määrittely ja tutustuminen aiheeseen (huhtikuu 2010)
2. Teoriaan tutustuminen ja kyselylomakkeen suunnittelu (toukokuu 2010)
3. Tiedonkeruu ja haastattelut (kesäkuu 2010)
4. Tulosten analysointi ja raportin kirjoittaminen (kesä-, heinä-, elo- ja syyskuu 2010)

Kyselyn suunnitteluun osallistui useampi henkilö, sillä se käsittää monta eri osa-alueita. Oli tarpeen kuulla eri osa-alueiden asiantuntijoita, jotta kyselyyn saataisiin tärkeimmät kysymykset. Asiantuntijoina tätä kyselyä suunniteltaessa toimivat osaamisen viennin työryhmän lisäksi koulutusprosessin ja henkilöstöhallinnon osaajia.

Kyselyä suunniteltaessa otettiin huomioon, että siihen vastaamisen tulisi olla mahdollisimman helppoa ja vaivatonta. Kyselyyn lisättiin monivalinta-kysymysten lisäksi myös avoimia kysymyksiä lisätiedon saamiseksi. Kyselystä tuli melko laaja, sillä koulutusosaamisen vientiin liittyen ei aikaisemmin ole kerätty tietoa. Koulutusosaamisen vienti oli osalle henkilökuntaa uusi käsite, joten kysely toimi myös tiedon välittäjänä. Kyselyn alussa oli noin sivun mittainen johdanto aiheeseen, jossa kerrottiin strategiset näkökulmat koulutusosaamisen vientiin. Kysely koostui seuraavista osa-alueista:

- Markkinatuntemus
- Tuotteistaminen
- Verkostoissa toimiminen
- Koulutusosaamisen viennin edistäminen
- Kouluttajan asiantuntijuus kansainvälisessä toimintaympäristössä

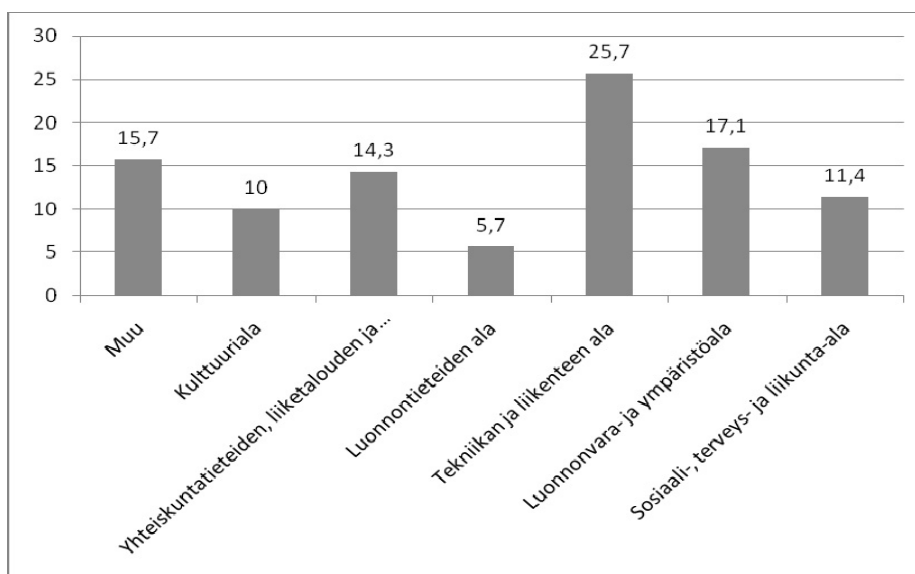
Tutkimus on toteutettu Webropol-kyselynä ja haastatteluin. Kysely osoitettiin hieman yli 200 henkilölle sähköpostitse Webropol-linkin kera. Webropolissa on käytetty kahta eri tietokantaa: toiseen kerättiin KT-johtajien ja koulutusohjelmajohtajien vastaukset, toiseen muun henkilöstön vastaukset. Muuhun henkilöstöön kuuluivat tässä tapauksessa opettajat, tutkimuspäälliköt sekä täydennyskoulutuksen henkilökuntaa. Muu henkilöstö ja koulutusohjelmajohtajat vastasivat kyselyyn Webropolissa. KT-keskusten johtajat haastateltiin kasvokkain ja vastaukset kirjattiin kyselylomakkeeseen, josta ne myöhemmin siirrettiin Webropol-tietokantaan. Kyselylomake oli samanlainen haastattelussa muuta henkilökuntaa, koulutusohjelmajohtajia ja KT-keskusten johtajia lukuun ottamatta taustatietoosiota. Muu henkilökunta vastasi kysymyksiin koskien sukupuolta, ikää, kansalaisuutta, yksikköä ja tehtävää missä työskentelee sekä koulutusala. KT-johtajat ja koulutusohjelmajohtajat kertoivat taustatiedoissa ainoastaan koulutusalan.

3.2 Selvityksen tulokset

Kyselyyn vastasi 52 Hämeen ammattikorkeakoulun opettajaa, tutkimuspäällikköä ja täydennyskoulutuksen henkilöstöön kuuluvaa henkilöä. Lisäksi kyselyyn vastasi 10 KT-johtajaa ja 8 koulutusohjelmajohtajaa. Kyse-
lyn vastausprosentiksi muodostui 30,4 %.

3.2.1 Vastaajien taustatiedot

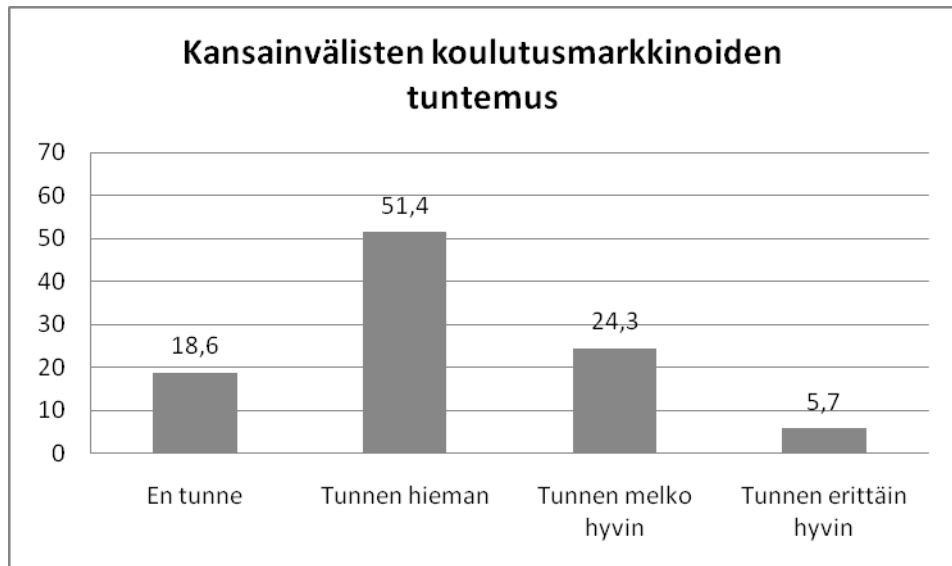
Kyselylomakkeen alussa kysyttiin vastaajaan ikää, sukupuolta, kansalaisuutta, yksikköä ja tehtävää missä työskentelee sekä koulutusala. Alla olevassa kuvassa näkyy vastaajien prosentuaalinen jakauma koulutusaloittain. Muu koulutusala tarkoittaa ammatillista opettajakorkeakoulua tai kielikoulutuskeskusta.

KUVIO 4 Vastaajien jakauma koulutusaloittain (% vastauksista)

3.2.2 Markkinatuntemus

Markkinatuntemus-osion alussa kysyttiin kuinka hyvin vastaaja tuntee oman alansa kansainväliset koulutusmarkkinat. Yli puolet (51,4 %) vastaajista oli sitä mieltä, että he tuntevat oman alansa kansainvälisiä koulutusmarkkinoita vain hieman. Melko hyvin markkinoita tuntee 24,3 % vastaajista. Markkinoita ei tunne ollenkaan 18,6 % vastanneista. Vain 4 vastaajaa (5,7 %) oli sitä mieltä, että he tuntevat markkinat erittäin hyvin.

KUVIO 5 Oman alan kansainvälisten koulutusmarkkinoiden tuntemus (% vastauksista)

Kun vastaajia pyydettiin pohtimaan minkälaisia asiakasryhmiä he kuvittelevat olevan olemassa koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen, vastaukset olivat seuraavanlaisia:

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

- Ammatillisen erityisopetuksen järjestäminen
- Opettajan koulutuksesta kiinnostuneet toimijat, kohdemaina sellaiset maat, joista puuttuu ammatillinen opettajankoulutus

Kielikoulutuskeskus

- Suomesta ja suomen kielestä kiinnostuneet henkilöt
- Halukkaat Suomeen tulijat, suomi vieraana kielenä

Luonnonvara- ja ympäristöala

- Metsävarojen käytöstä vastaavat tahot
- Luonnosta/metsästä kiinnostuneet henkilöt
- Luontoharrastetoiminnasta kiinnostuneet
- EU:n uusissa jäsenvaltioissa sekä Baltian maissa mahdollisuuksia

- Luonnonvaroja kartoittavat organisaatiot metsä- ja ympäristöalalla
- Kestävää kehitystä tukevat organisaatiot
- Puutarha- ja viheralan opiskelijat
- Bioprosesseista kiinnostuneet tahot

Kulttuuriala

- Pienteollisesta tuotanto-osaamisesta (tekstiiliverstas- ja neulestudiotoiminta, jalkinesuunnittelijakoulutus) kiinnostuneet tahot
- Kulttuurisesta ja taidetoiminnallisesta hyvinvoinnin edistämistä kiinnostuneet tahot

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

- Sairaanhoidon ja terveydenhuoltolaitokset
- Kiinalaiset sairaanhoitajaopiskelijat
- Erilaiset koulutustahot ovat mahdollisia asiakasryhmiä maailmalla
- Multisensorinen osaaminen erityisalueena
- Sosiaalialan asiakastyömenetelmistä kiinnostuneet tahot
- Kuntoutusalan asiantuntijat koulutuksen ja työelämävalmennuksen alueilla
- Sosiaalisektorin asiantuntijat, kun kyse on erityisryhmien, vammaisten tai erityistä tukea tarvitsevien koulutuksesta
- Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten koulutuksen parissa työskentelevät

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

- Asiakasryhmät, jotka haluavat ostaa tutkintoon johtavaa liiketaloudellista koulutusta
- Koulutusorganisaatiot
- Liike-elämän edustajat Kiinassa

Tekniikan ja liikenteen ala

- Liikenneturvallisuudesta kiinnostuneet tahot
- Suomen lähialueen rakentajat
- Meijerialan toimijat
- Mikrobiologian saralla
- Bioenergian saralla
- Elintarvikkeiden jatkojalostuksen kanssa työskentelevät

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin, onko ulkomailta tullut suomalaista koulutusosaamista koskevia yhteydenottoja. Enemmistö vastaajista (57,1 %) kertoi, että yhteydenottoja on tullut. Vastaavasti 42,9 % vastaajista ei ole saanut tietoonsa yhteydenottoja.

KUVIO 6 *Ulkomailta tulleet yhteydenotot koskien suomalaista koulutusosaamista (% vastauksista)*

Vastaajia, jotka vastasivat edelliseen kysymykseen kyllä, pyydettiin tarkentamaan vastaustaan ja kertomaan minkälaisia yhteydenottoja on tullut, mistä ja kuinka paljon. Seuraavan sivun taulukossa on alakohtaisesti lajiteltuna tulleet yhteydenotot:

TAULUKKO 2 *Ulkomailta tulleet suomalaista koulutusosaamista koskevat yhteydenotot alakohteisesti*

Koulutusala	Mitä yhteydenotto koski?	Maa
Ammatillinen opettajakorkeakoulu	Ammatillinen opettajakoulutus	Etelä-Afrikka, Kiina, Venäjä, Azerbaidzhan, Aasian maita
Kulttuuriala	Jalkinekoulutus	UK, Viro, Saksa, Kaukoitä
	Neulekoulutus	UK, Viro, Saksa
	Tekstiilikoulutus	UK, Japani, Belgia
Luonnontieteiden ala	Tietokoneavusteinen suunnittelu	Hollanti
Luonnonvara- ja ympäristöala	Metsävarojen kartoitus	Yhteistyöoppilaitokset
	Metsätalous	Venäjä
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	Multisensorinen osaaminen	Viro, Kiina
	Sairaanhoitajakoulutus	Kiina
	Sairaanhoitajakoulutuksen opintosuunnitelman kehittäminen	Egypti
	Sosiaalialan asiakastyön erityisryhmiä koskevat koulutukset	Viro, Kiina
Tekniikan ja liikenteen ala	Mikrobiologia	Viro
	Suomalaiset rakennuskäytännöt	Suomen lähialueiden rakentajat
	Prosessi- ja hygieniosaaminen	Baltian maat
	Meijjerteollisuus	Viro
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Innovaatiojohtaminen	Kiina
	Yrittäjäkoulutus	Kiina
Ylemmät AMK-tutkinnot	Teknologiajohtamisen koulutusohjelma	Saksa (Hochschule München)

Edellä olevassa taulukossa listattujen yhteydenottojen lisäksi on tullut myös muunlaisia yhteydenottoja. Taulukossa on kuitenkin vain sellaiset yhteydenotot, jotka oli mainittu vastauslomakkeessa selkeästi kohdemaan kera. Taulukon lisäksi vaikuttaa siltä, että yhteydenottoja on tullut melko runsaasti. Yhteydenottoja on tullut koskien verkko-opintoja, oppilaitosyhteistyötä, koulutuksen vertailua ja yrityksiä palvelevia kohdistettuja koulutuksia. Myös asiantuntijatarvetta on ilmennyt usealla alalla.

Kun vastaajilta kysyttiin mahdollisia valmiita tuotteita tai tuoteaihioita koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen, enemmistö vastasi myönteisesti. Useat vastaajat kertoivat, että tuoteaihioita on olemassa, ne vain vaatisivat pientä hienosäätöä ja luonnollisesti myöhemmin räätälöintiä kohdemaan tarpeita vastaavaksi. Valmiita tuotteita on olemassa muutamia kun taas pääasiassa löytyy tuoteaihioita, jotka resurssipulan vuoksi ovat vielä kehittämissvaiheessa. Osa tuoteaihioista vaatisi kehittämishankkeita, jotta saataisiin valmiita tuotteita.

Tuoteaihioita:

- Kehitysmaakoulutus
- Taide- ja kulttuuriperustainen hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen
- Englanninkieliset verkkototeutukset (ebusiness 15 op ja ERP-systems 15 op)
- Jalkinekoulutus

Seuraavassa taulukossa on listattuna tuotteet, joita vastaajat pitivät jo valmiina tuotteina koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen.

TAULUKKO 3 *Valmiit tuotteet koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen vastaajien näkökulmasta*

Koulutusala	Tuote
Luonnontieteiden ala	Tietokoneavusteinen suunnittelu
Luonnonvara- ja ympäristöala	Metsäopetuksen kehittäminen
	Luontoretket
	Retkeilytaidot
	Luonnon valokuvauskoulutus
	Perinnerakentaminen
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	Multisensorinen työ
	Fysioakustinen tuoli
	Sävelsirkku
	Tietyt osat sairaanhoitajakoulutuksen OPS:ista
Tekniikan ja liikenteen ala	Konetekniikan koulutusohjelma
	Management in food industry
	Meijeriteknologian koulutus
	Mikrobiologian testausmenetelmiä
	Hygieniaosaaminen
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Strategic management
	International entrepreneurship and new ventures
Ylemmät AMK-tutkinnot	Teknologiaosaamisen johtaminen
	Business management and entrepreneurship

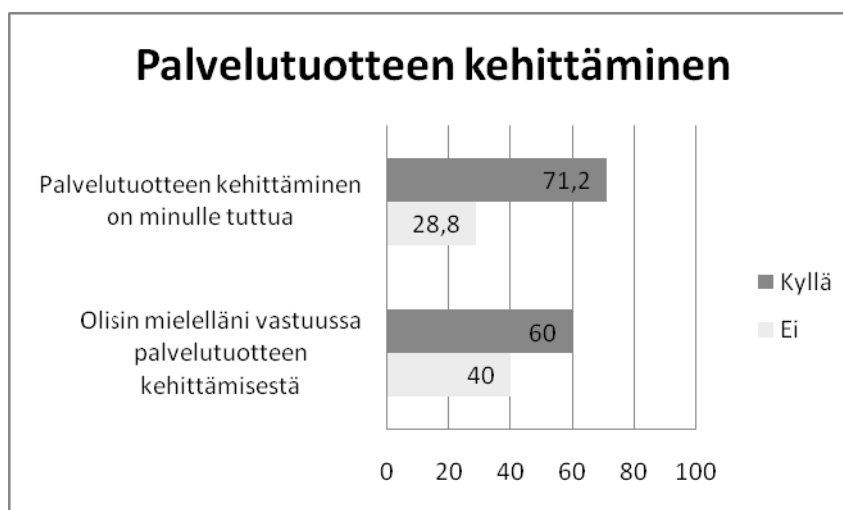
Vastaajia pyydettiin pohtimaan, minkälaisille koulutustuotteille heidän mielestään voisi olla kysyntää maailmalla ja vastauksista käy ilmi, että tarvetta olisi heidän mielestään monenlaisille tuotteille. Melko monet vastaajat ovat sitä mieltä, että koulutustuotteiden tulisi olla luonteeltaan sellaisia, että ne kuuluvat spesiaaliin erityisosaamiseen. Tuotteet tulisi myös aina räätälöidä kohdemaahan sopiviksi, sillä nyt ne on suunniteltu suomalaisia opiskelijoita varten. Muutamat vastaajat myös totesivat, että asia vaatii selvitystyötä, sillä markkinat täytyy ensin tuntea, jotta voidaan tarjota oikeanlaisia tuotteita.

Seuraavassa listassa on koottuna esille nousseet koulutustuotteet, joille voisi vastaajien mielestä olla kysyntää maailmalla:

- Erilaisille verkkototeutuksille
- Sertifiointikursseille
- Ammatilliselle opettajankoulutukselle
- Kiinassa voisi olla kysyntää Doing Business in Europe- toteutukselle
- Kehittyvissä maissa opetussuunnitelmien kehittämiseksi
- Multisensorisille tuotteille
- Yrityksiä palveleville koulutuksille
- Yleisesti täsmätuotteille

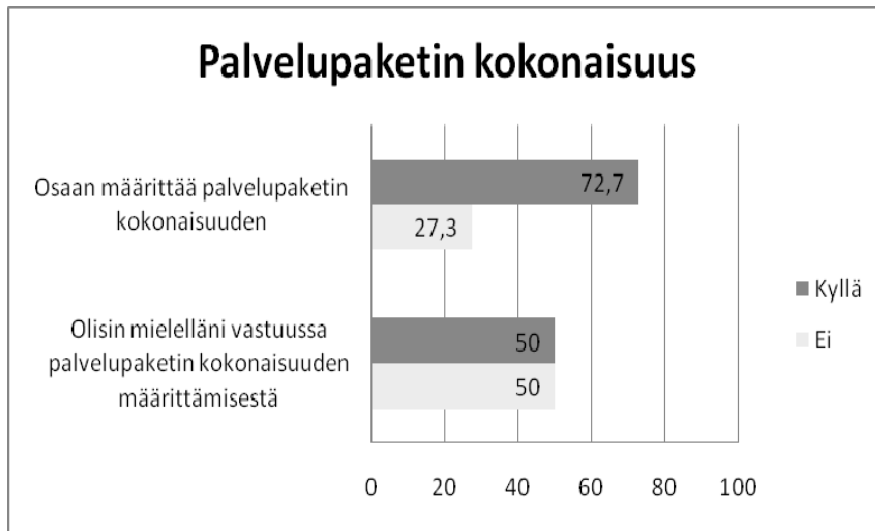
3.2.3 Tuotteistaminen

Ensimmäinen kysymys tuotteistamiseen liittyen koski palvelutuotteen kehittämistä. Kun vastaajilta kysyttiin, onko palvelutuotteen kehittäminen heille tuttua, yli 70 % vastasi myöntävästi. Seuraavaksi vastaajajoukosta kysyttiin, olisivatko he mielellään vastuussa palvelutuotteen kehittämisestä. Yli puolet (60 %) vastaajista vastasi kyllä.

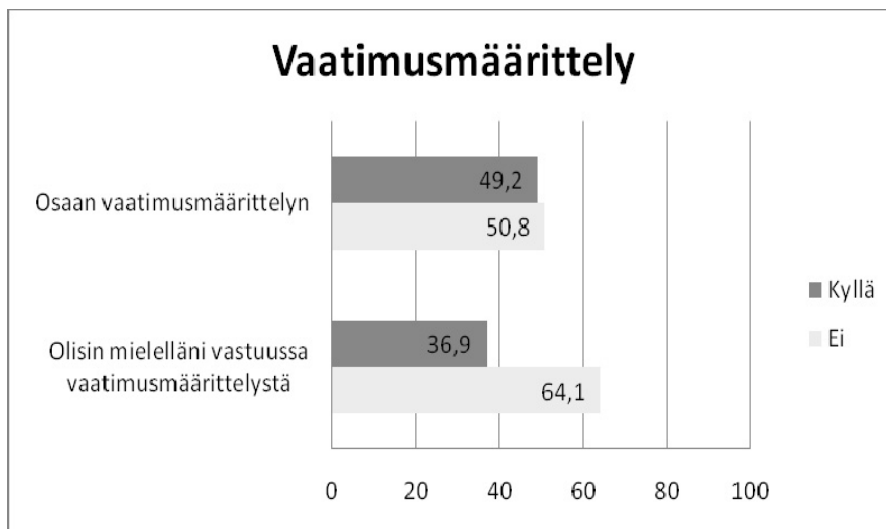
KUVIO 7 *Palvelutuotteen kehittämisen tunnettavuus ja halukkuus olla vastuussa (% vastauksista)*

Kun vastaajilta kysyttiin osaavatko he määrittää palvelupaketin kokonaisuuden (kohderyhmät, laajuus, koostumus, tuotteistettaviksi sopivat tuotteet), yli 70 % heistä vastasi kyllä. Tasan puolet vastaajista vastasi myönteisesti ja puolet kielteisesti kun kysyttiin halukkuutta olla vastuussa palvelupaketin kokonaisuuden määrittämisestä.

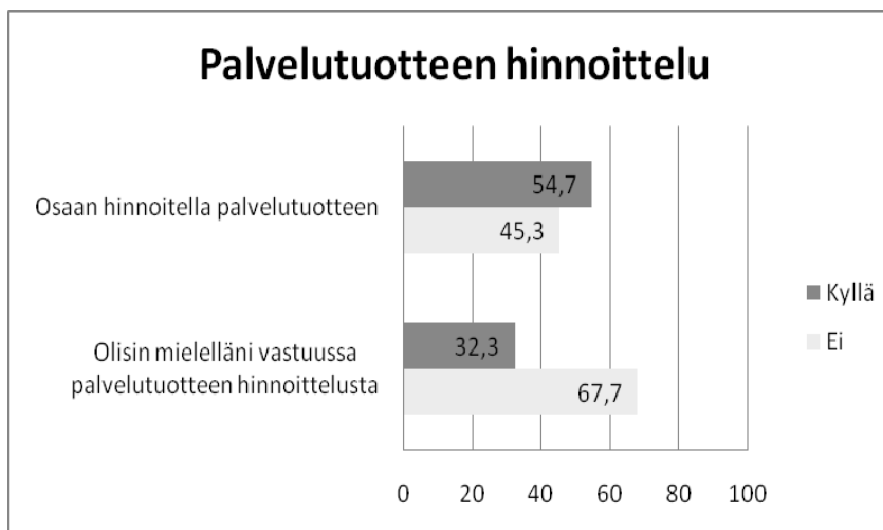
KUVIO 8 *Palvelupaketin kokonaisuuden määrittäminen ja halukkuus olla vastuussa (% vastauksista)*

Hieman yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että he eivät osaa vaatimusmäärittelyä (asiakastarpeiden löytäminen, priorisointi ja dokumentointi). Kun tiedusteltiin halukkuutta olla vastuussa vaatimusmäärittelystä, reilusti yli puolet vastaajajoukosta ei halunnut olla vastuussa (Kuvio 9).

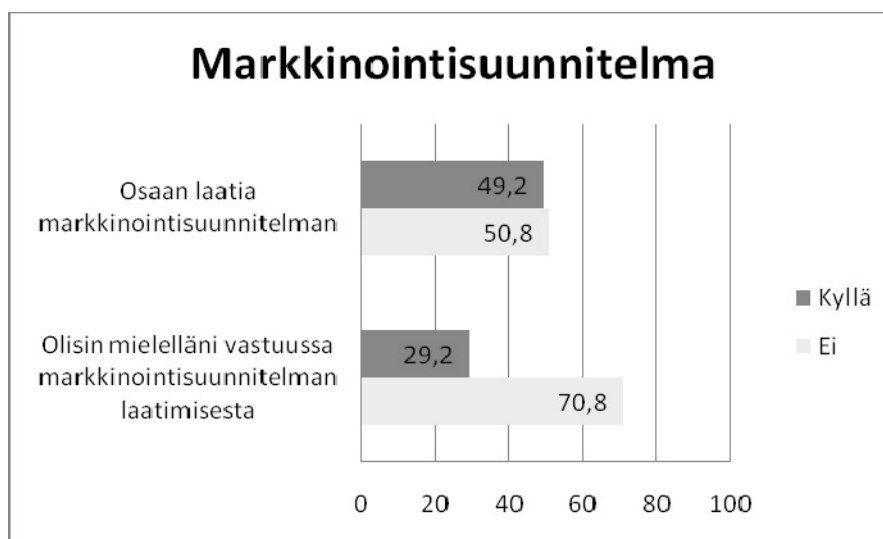
KUVIO 9 *Vaatimusmäärittelyn osaaminen ja halukkuus olla vastuussa (% vastauksista)*

Seuraavaksi kysyttiin, osaavatko vastaajat hinnoitella palvelutuotteen. Yli puolet vastasi tähän kysymykseen myöntävästi. Jatkokysymys tiedusteluun palvelutuotteen hinnoittelun osaamisesta oli luonnollisesti se, olisiko vastaaja myös mielellään vastuussa palvelutuotteen hinnoittelusta. Reilusti yli puolet vastasi tähän kysymykseen kieltävästi.

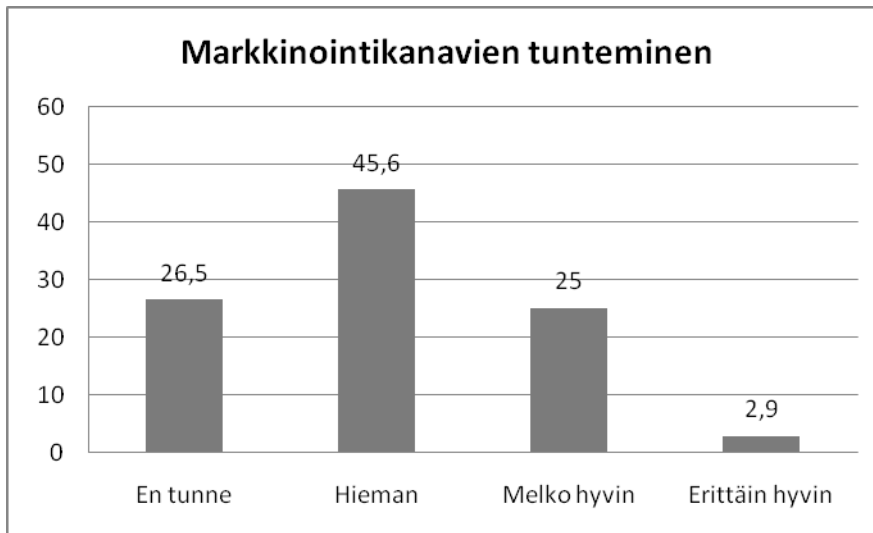
KUVIO 10 *Palvelutuotteen hinnoittelun osaaminen ja halukkuus olla vastuussa (% vastauksista)*

Vastaajilta tiedusteltiin myös sitä, osaavatko he laatia markkinointisuunnitelman. Vastaukset menivät melkein puoliksi, mutta hieman enemmän tuli kielteisiä vastauksia (50,8 %). Seuraavaksi kysyttiin, että olisiko vastaaja mielellään vastuussa markkinointisuunnitelman laatimisesta. Suuri enemmistö vastasi kielteisesti tähän kysymykseen.

KUVIO 11 *Markkinointisuunnitelman laatimisen osaaminen ja halukkuus olla vastuussa (% vastauksista)*

Vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka hyvin he mielestään tuntevat markkinointikanavia koulutusosaamisen vientiä ajatellen. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että he tuntevat markkinointikanavia hieman. Myös melko suuri osa vastaajista ei tunne markkinointikanavia ollenkaan, mikä on toisaalta ymmärrettävää, sillä käsite koulutusosaamisen vieni oli monelle vastaajalle uusi.

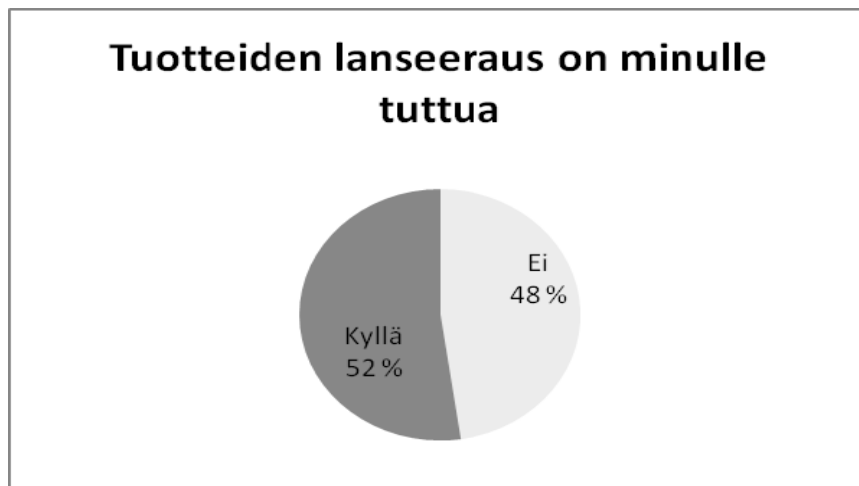

KUVIO 12 *Markkinointikanavien tunteminen (% vastauksista)*

Vastaajia pyydettiin myös mainitsemaan heidän mielestään tärkeimmät markkinointikanavat koulutusosaamisen vientiä ajatellen. Tässä on listattuna esille nousseet markkinointikanavat:

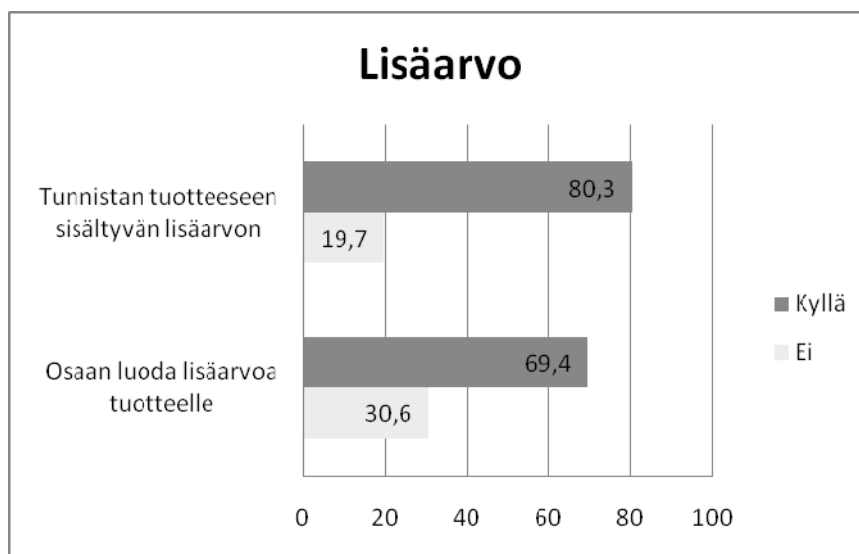
- Yhteistyöoppilaitokset
- Henkilökohtaiset kontaktit
- Opetusalan seminaarit
- Suoramarkkinointi
- Nettimarkkinointi
- Kumppanuudet yksityisten koulutusfirmojen kanssa
- Finpro
- Kehityspankit
- Kansainväliset ammattilehdet
- Järjestöt
- Ministeriöt
- Asiantuntijaverkostot

Seuraavaksi vastaajilta tiedusteltiin onko tuotteiden lanseeraus heille tuttua. Yli puolet vastaajajoukosta vastasi myönteisesti.

KUVIO 13 *Tuotteiden lanseerauksen tunnettavuus (% vastauksista)*

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, tunnistavatko he tuotteeseen sisältyvän lisäarvon. Reilusti yli puolet vastaajista (80,3 %) oli sitä mieltä, että he tunnistavat tuotteeseen sisältyvän lisäarvon. Seuraavaksi vastaajia pyydettiin pohtimaan osaavatko he luoda lisäarvoa tuotteelle. Selvä enemmistö vastasi myöntävästi.

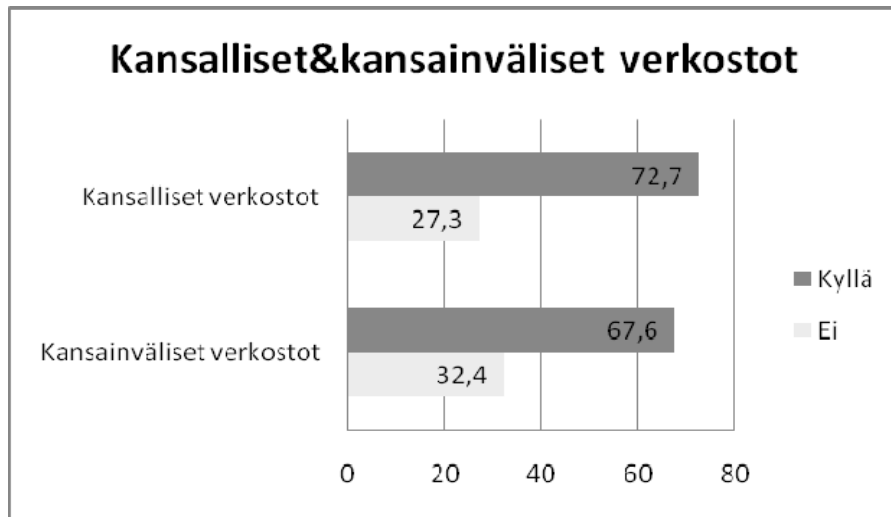

KUVIO 14 *Tuotteeseen sisältyvän lisäarvon tunnistaminen ja sen luominen (% vastauksista)*

3.2.4 Verkostoituminen

Verkostoitumiseen liittyvässä osiossa kysymykset oli jaettu kahteen eri luokkaan: ulkoisiin verkostoihin ja HAMK:n sisäisiin verkostoihin. Ensimmäiset kysymykset koskevat ulkoisia verkostoja.

Vastaajilta kysyttiin koulutusalaakohtaisesti, onko heillä kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja tai partnereita, joiden kanssa he voisivat tehdä yhteistyötä koulutusosaamisen viennin parissa.

KUVIO 15 *Kansallisten ja kansainvälisten verkostojen olemassaolo koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen (% vastauksista)*

Vastaajia pyydettiin myös mainitsemaan tärkeimmät verkostot ja partnerit, joiden kanssa yhteistyö koulutusosaamisen vientitoiminnan saralla olisi mahdollista.

KANSALLISET VERKOSTOT

Kulttuuriala

- Lahden muotoiluinstituutti
- Taik
- Jalkinealan ammattilaiset ja oppilaitokset
- Muotikaupan liitto
- Teknillinen yliopisto
- Tutkimuslaitokset

Luonnontieteiden ala

- FUAS
- Kokeva osaaja-verkosto
- Erilaiset etujärjestöt (Viherympäristöliitto, Kauppapuutarhaliitto, Viheraluerakentajat)
- METLA
- Viher- ja puutarha-alan yritykset

- Mediamasteri
- eOppimiskeskus

Luonnonvara- ja ympäristöala

- Länsi-Suomen metsäverkosto
- Tutkimuslaitokset
- MTT
- Muut metsäalan ammattikorkeakoulut
- Helsingin yliopisto
- Aalto-yliopisto
- VirtuaaliAMK

Muut alat

- Ammatilliset oppilaitokset
- Jykesin Pietarin toimisto
- Saimaa Travel
- Skills-verkosto
- Enterprise Europe Network
- Ely-keskukset

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

- Super
- Tehy

Tekniikan ja liikenteen ala

- TTY
- Yhteistyökorkeakoulut
- Konsulttifirmat
- Laitetoimittajat
- Urakoijat
- MTT
- LTK
- FUAS
- RATEKO
- Koulutusohjelman yhteistyötahot
- SAKL
- BestServ Forum

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

- FUAS
- Kielten ja viestinnän valtakunnalliset ryhmät
- Great Capital Network

KANSAINVÄLISET VERKOSTOT

Luonnonvara- ja ympäristöala

- NordNatur
- Erasmus Forest Network

Tekniikan ja liikenteen ala

- Europol- meijerialan opettajien järjestö
- ProCadrin- professional capabilities of driving instructors
- Living labs
- Senergy Forum

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

- Oppilaitosyhteistyö
- JTS

Kulttuuriala

- Jalkinealan järjestöt ja tutkimuslaitokset
- Jalkinealan koulut Euroopassa ja Intiassa
- Materiaalien toimittajat
- CAD-companies

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

- Vaihto-oppilasmaita

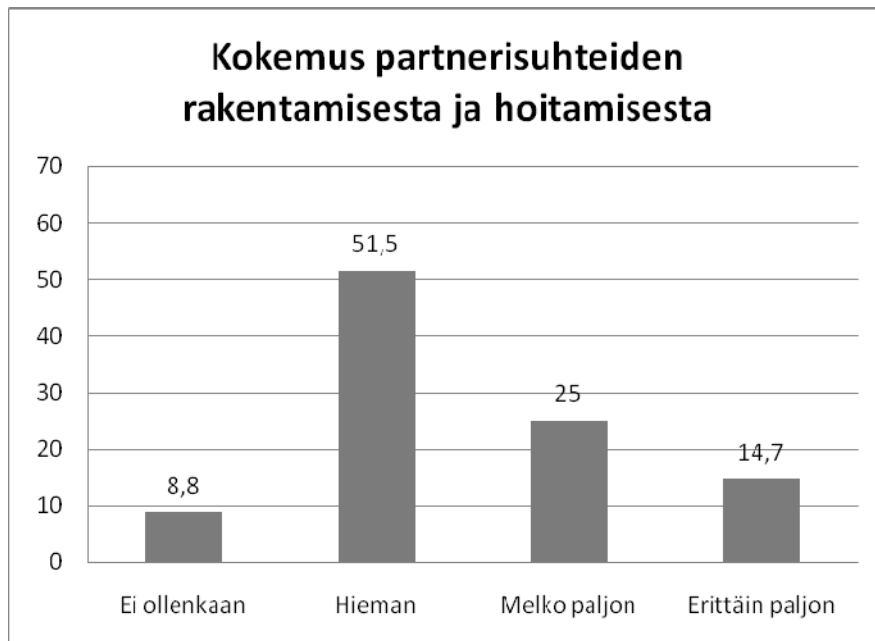
Luonnontieteiden ala

- Korkeakouluja Keski-Euroopassa
- Eurotrainer-projektin jäsenet työpaikkaohjauksen alueelta

Muut alat

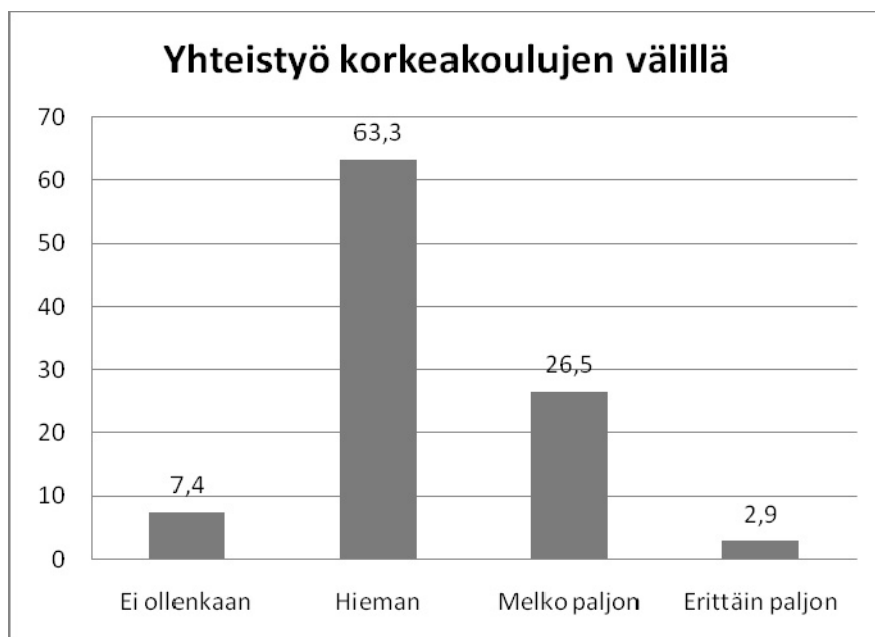
- Fegga (Federation of European Golf Greenkeepers Association)
- FUAS
- Yhteistyökorkeakoulut
- ESR-hankkeiden kautta syntyneet verkostot

Kun vastaajia pyydettiin kertomaan kuinka paljon heillä on kokemusta partnerisuhteiden rakentamisesta ja hoitamisesta, selkeä enemmistö vastasi, että heillä on kokemusta hieman (51,5 %).

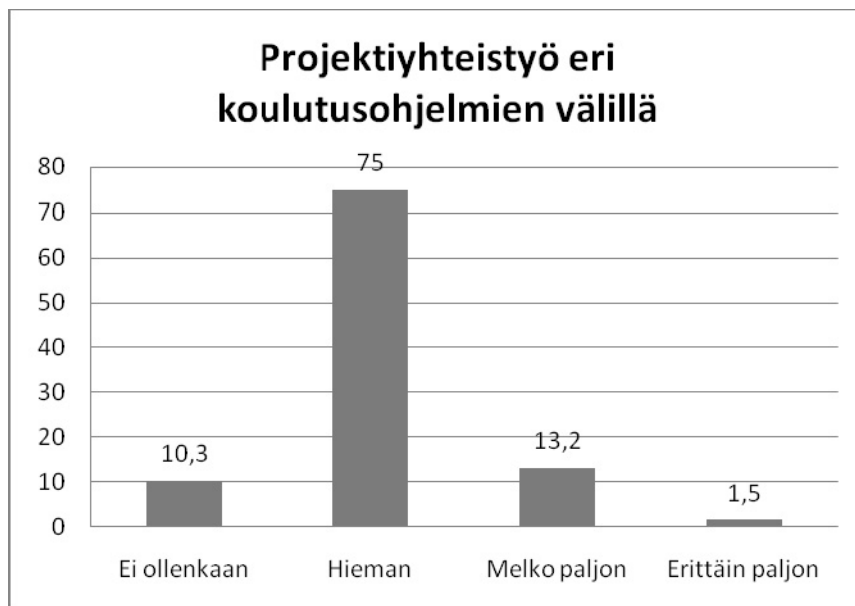
KUVIO 16 Vastaajien kokemus partnerisuhteiden rakentamisesta ja hoitamisesta (% vastauksista)

Yhteistyötä eri ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä on vastaajajoukon mielestä hieman tai melko paljon, yhteensä melkein 90 % oli sitä mieltä. Muutaman vastaajan mielestä yhteistyötä ei ole ollenkaan ja vielä vähäisempi määrä vastaajia oli taas sitä mieltä, että yhteistyötä on erittäin paljon.

KUVIO 17 Vastaajien mielipide siitä, kuinka paljon yhteistyötä on eri ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä (% vastauksista)

Kun kyselylomakkeessa siirryttiin HAMK:n sisäisiin verkostoihin, ensimmäisenä vastaajia pyydettiin arvioimaan, paljonko heidän mielestään on projektiyhteistyötä eri koulutusohjelmien välillä HAMKissa. Suurin enemmistö oli sitä mieltä, että yhteistyötä on hieman (75 %).

KUVIO 18 Vastaajien näkemys projekttyhteistyön määrästä eri koulutusohjelmien välillä (% vastauksista)

Niitä vastaajia, jotka vastasivat projekttyhteistyötä koskevaan kysymykseen ei ollenkaan, pyydettiin tarkentamaan vastaustaan ja kertomaan, mikä on heidän mielestään syy siihen, että yhteistyötä ei ole. Vastaajien mielestä syitä yhteistyön puutteeseen ovat esimerkiksi: byrokratia, resurssipula, KT-rajat sekä se, että työaika ei ole resursoitu yhteistyön kehittämiseen. On käynyt myös ilmi, että eri koulutusohjelmissä olevaa osaamista ei täysin hyödynnetä, vaan samat asiat keksitään toistuvasti uudelleen.

Vastaavasti niitä vastaajia, jotka vastasivat myönteisesti projekttyhteistyötä koskevaan kysymykseen, pyydettiin kertomaan, minkälaista yhteistyötä on olemassa. Vastaukset olivat seuraavanlaisia: erilaisia lyhytkursseja, yhteisiä hankkeita, opetusmateriaalin tuotantoa, tuotekehitystä ja tutkimusta, tiedon ja kontaktien vaihtoa, työryhmiä, koulutustuotteiden koordinoimista, koulutusprojektien toteutusta, opetuksen integroimista ja yleisesti yhteistä kehittämistä.

3.2.5 Koulutusosaamisen viennin edistäminen

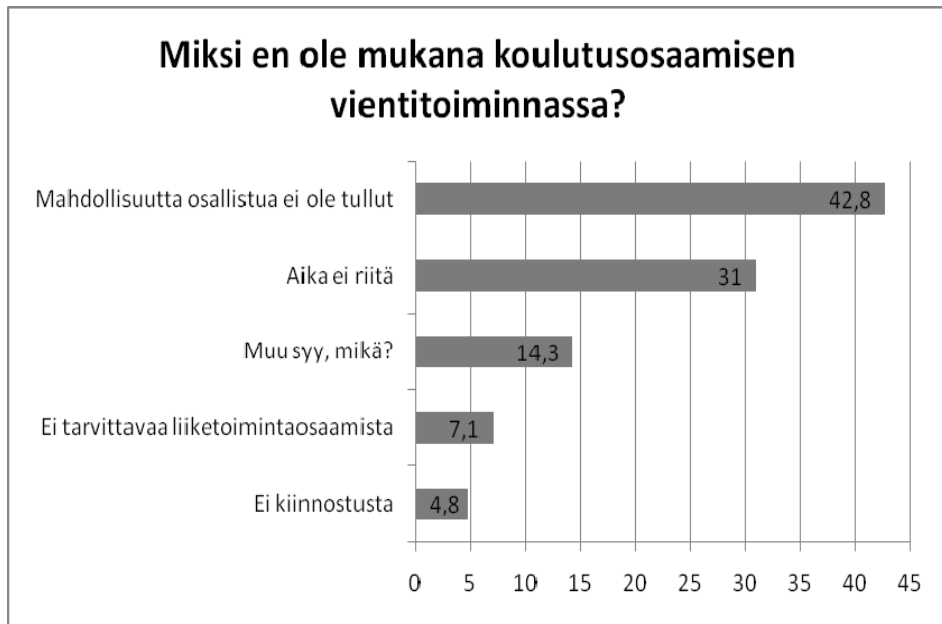
Ensimmäisellä kysymyksellä tässä osiossa kartoitettiin tietoa siitä, ovatko vastaajat olleet tai ovatko he tällä hetkellä mukana koulutusosaamisen vientitoiminnassa. Hieman yli kolmannes vastaajista (37,3 %) on ollut tai on tällä hetkellä mukana koulutusosaamisen vientitoiminnassa. Vastaavasti 62,7 % vastaajajoukosta ei ole ollut mukana.

KUVIO 19 Vastaajien mukanaolo koulutusosaamisen vientitoiminnassa (% vastauksista)

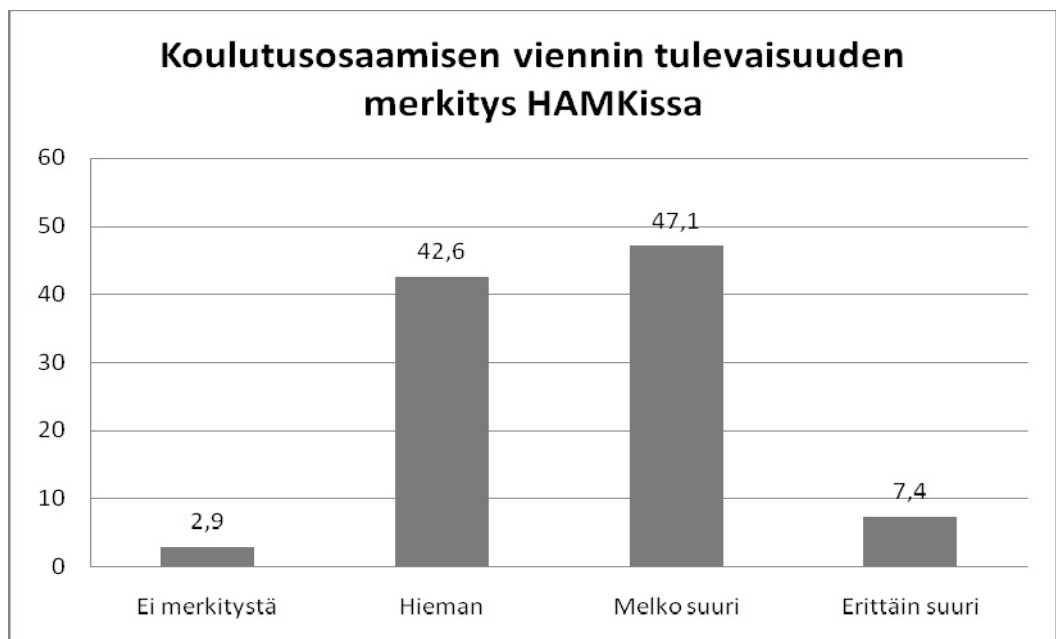
Seuraavaksi vastaajajoukolta tiedusteltiin syitä siihen, miksi he eivät ole olleet mukana koulutusosaamisen vientitoiminnassa. Valmiista vastausvaihtoehdoista vastaajat valitsivat ylivoimaisesti sen syyn, että mahdollisuutta osallistua toimintaan ei ole vielä tullut (42,8 %). Toiseksi suosituin syy oli se, että aika ei riitä. Muuta syytä kannattaneet mainitsivat muun muassa seuraavanlaisia asioita: kielitaito ei ole riittävän hyvä, kukaan ei ole kysynyt mukaan toimintaan, koulutusosaamisen vienti on uusi käsite ja koulutusosaamisen vientiä ei ole kirjattu strategiaan. Hieman yli 7 %:lla vastaajista ei mielestään ole tarvittavaa liiketoimintaosaamista koulutusosaamisen vientiin ja 4,8 % vastaajista sanoo, että heitä ei kiinnosta osallistua koulutusosaamisen vientitoimintaan. Vastausvaihtoehdoissa oli myös kaksi muuta vaihtoehtoa: ei tietoa rahoituksesta ja ei tietoa lainsäädännöstä, mutta ne eivät saaneet ollenkaan kannatusta, joten kuviossa 20 niitä ei ole esitetty.

KT-johtajien vastauksissa oli hieman eroa koko vastaajajoukkoon, sillä heillä ylivoimaisesti ensimmäisenä oli se syy, että aika ei riitä, vaikka mahdollisuus osallistua olisikin tullut.

KUVIO 20 Syitä siihen, miksi vastaajat eivät ole mukana koulutusosaamisen vientitoiminnassa (% vastauksista)

Vastaajajoukolta tiedusteltiin kuinka suuri merkitys heidän mielestään koulutusosaamisen viennillä on tulevaisuudessa HAMKissa. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että merkitys tulee olemaan melko suuri (47,1 %). Yli 40 % vastaajista arvioi, että merkitystä tulee olemaan hieman. Vain 2,9 % vastaajista uskoo, että koulutusosaamisen viennillä ei tule olemaan merkitystä tulevaisuudessa. Yli 7 % vastaajajoukosta uskoo, että merkitys olisi erittäin suuri tulevaisuudessa. KT-johtajien vastaukset eivät eronneet merkittävästi muusta vastaajajoukosta.

KUVIO 21 Vastaajien mielipide siitä, kuinka suuri merkitys koulutusosaamisen vientitoiminnalla on tulevaisuudessa HAMKissa (% vastauksista)

Vastaajilta kysyttiin minkälaiset seikat helpottavat ja vaikeuttavat koulutusosaamisen vientiä.

TAULUKKO 4 *Koulutusosaamisen vientiä helpottavat ja vaikeuttavat seikat*

Helpottavat	Vaikeuttavat
<ul style="list-style-type: none"> • Strategiset tavoitteet • Johdon sitoutuminen ja tuki • Hyvä substanssiosaaminen • Selkeys toiminnasta • Hyvä maine • Hyvä markkinointiosaaminen • Kielitaito • Oikea asenne → halu ja kyky oppia uutta • Riittävät henkilöstöresurssit • Hyvät kv-suhteet • Erityistuotteet • Projektitaidot • Yhdessä tekeminen • Suomen hyvä maine • Fyysinen näkyvyys • Mahdollisuuksien tunnistaminen • Henkilökohtaiset suhteet • Helposti saatava tieto kohde- maista • Hyvä ja tunnustettu osaaminen • Rahoitussysteemit kuntoon • Profilointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Kielteinen asenne • Byrokratia HAMK:n sisällä • Tyytyväisyys nykytilaan • Epäselvät roolit ja tavoitteet • Hidas tiedonkulku • Monipuolisen kielitaidon puute • Hajanaisuus HAMK:ssa • Ajanpuute, suuret työmäärät • Alkuperäoman puuttuminen • Lainsäädäntö • Hyvien mallien puuttuminen • Kapea-alaisuus • Yhteiskuntien kehitys- ja kulttuurieroista johtuvat ongelmat • Suhteiden puuttuminen • Vähenevät kv-kontaktit • Kansainvälisten markkinoiden heikko tuntemus • Osaamattomuus koulutustuotteiden ja palveluiden luomisessa

Seuraavaksi vastaajilta tiedusteltiin heidän mielipiteitään siitä, mitkä ovat suurimmat puutteet heidän omalla alallaan koulutusosaamisen vientitoimintaa ajatellen. Vastauksia tuli monenlaisia, seuraavassa listassa on kootuna alakohtaisesti suurimmat puutteet:

Kulttuuriala

- Tiedon puute
- Henkilöstöressurssien puute
- Jatkuva rahapula
- Haluttomuus ryhtyä koulutusosaamisen vientitoimintaan
- Johdon heikko tuki

Luonnontieteiden ala

- Rahapula
- Kannattavan liiketoiminnan aikaansaaminen
- Verkostojen puute

Luonnonvara- ja ympäristöala

- Henkilöstön resurssien puute
- Kiire
- Niukasti mahdollisuuksia hankkia ulkomaisia kontakteja, aika ei riitä

Muut alat

- Käynnistäminen on kallista
- Rekistereiden ja yhteyksien luominen
- Ei velvoitusta johdon tasolta
- Omien hyvien käytäntöjen soveltaminen toisen maan olosuhteisiin ei ole helppoa
- Tiedon puute

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

- Aika ei riitä
- Ei ole henkilöä

Tekniikan ja liikenteen ala

- Ei resursointia
- Motivaation puute
- Tekniikan alalla insinööritutkinnot ovat pääasiassa kansallisia
- Rahoituksen vähäisyys
- Strategian puute
- Asiakkaiden tarpeiden määrittäminen
- Ei aktiivista panostusta tällä hetkellä
- Venäjän kieli/kulttuuriosaaminen

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

- Panostuksen puute
- Puuttuvat markkinointikanavat
- Tiedon ja ajanpuute
- Ei selkeää strategiaa eikä tahtotilaa

Vastaajia pyydettiin kertomaan, minkälaiselle koulutukselle olisi tarvetta koulutusosaamisen vientiä ajatellen. Vastauksia tuli melko paljon ja selkeästi koulutukselle on tarvetta. Seuraavassa on listattuna vastaajajoukon mielestä tarpeelliset koulutukset:

TAULUKKO 5 *Vastaajajoukon mielestä tarpeelliset koulutukset koulutusosaamisen vientitoiminnan aloittamista ajatellen*

KOULUTUSTARVE
Kv-markkinointi
Säännöksiä tuntemus
Nykytilanteen tuntemus
Ajan tasalla olevaa kehitysyhteistyön koulutusta
Projektienhallinta
Markkinoihin ja kohdemaihin tutustumista
Tuotteiden lanseeraus ja hinnoittelu
Tuotteistaminen
Yhdessä suunnitteleminen
Rahoitusmahdollisuuksien tunteminen eri maissa
Kansainväliset neuvottelukulttuurit
Verkko-osaaminen
Kielitaidon päivittäminen

Listalla olevien lisäksi toivottiin myös mahdollisuutta myöhemmin osallistua koulutusosaamisen vientiin. Myös koulutusta aivan perusasioista lähtien kaivattiin, että kokonaisuus saataisiin hahmotettua. Myös strategisten valintojen tiedottamista ja sopimusta siitä, kuka tekee ja mitä, toivottiin. Kun ensin tehdään päätös koulutustuotteiden kehittämisestä, asiantuntija-avun saaminen olisi tervetullutta.

Kun vastaajilta tiedusteltiin tärkeintä kehittämisen kohdetta koulutusosaamisen vientitoiminnan aloittamista ajatellen HAMKissa, enemmistö (32,3 %) vastaajista oli sitä mieltä, että potentiaalinen kysyntä tulisi selvittää. Toiseksi tärkein kehittämisen kohde (25 %) on vastaajajoukon mielestä verkostoitumisen ja yhteistoiminnan tukeminen. Myös etä- ja virtuaaliopetuksen kehittämistä pidetään melko tärkeänä (20,6 %).

KT-johtajien vastaukset erosivat vain hieman muusta vastaajajoukosta, sillä etä- ja virtuaaliopetuksen kehittämistä sekä potentiaalisen kysynnän selvittämistä pidettiin yhtä tärkeinä kehittämisen kohteina. Myös liiketoimintaosaamisen vahvistaminen ja opetuksen ja opiskelun kansainvälistäminen saivat hieman kannatusta.

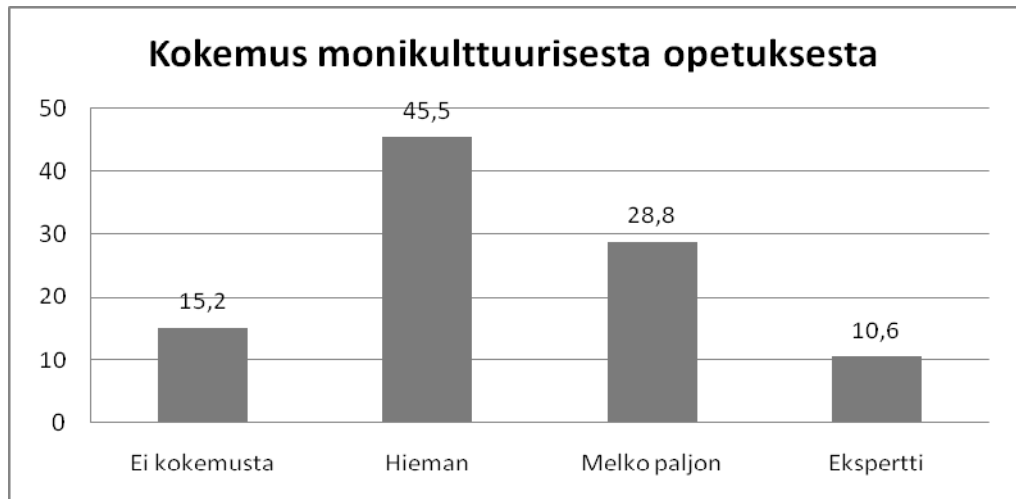

KUVIO 22 Tärkeimmät kehittämisen kohteet koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen HAMKissa (% vastauksista)

3.2.6 Kouluttajan asiantuntijuus kansainvälisessä toimintaympäristössä

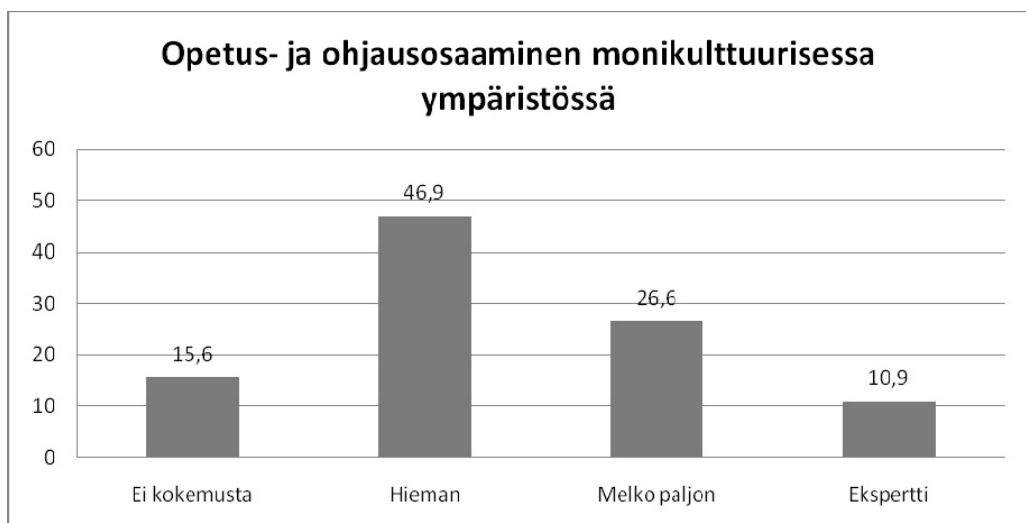
Tässä osiossa on kartoitettu kouluttajan asiantuntijuutta kansainvälisessä toimintaympäristössä. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan toimi kouluttajan tehtävissä, joten se täytyy ottaa huomioon vastauksia tulkittaessa. Esimerkiksi KT-johtajilla ja koulutusohjelmajohtajilla opetus kuuluu harvemmin työtehtäviin.

Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin vastaajajoukon kokemusta monikulttuurisesta opetuksesta. Hieman kokemusta on enemmistöllä vastaajista, eli noin 45 %:lla.

KUVIO 23 Vastaajien kokemus monikulttuurisesta opetuksesta (% vastauksista)

Vastaukset olivat melko samankaltaiset myös seuraavassa kysymyksessä, jossa tiedusteltiin vastaajien opetus- ja ohjausosaamista kansainvälisessä toimintaympäristössä. Melkein 47 % vastaajista oli sitä mieltä, että heillä on kokemusta hieman.

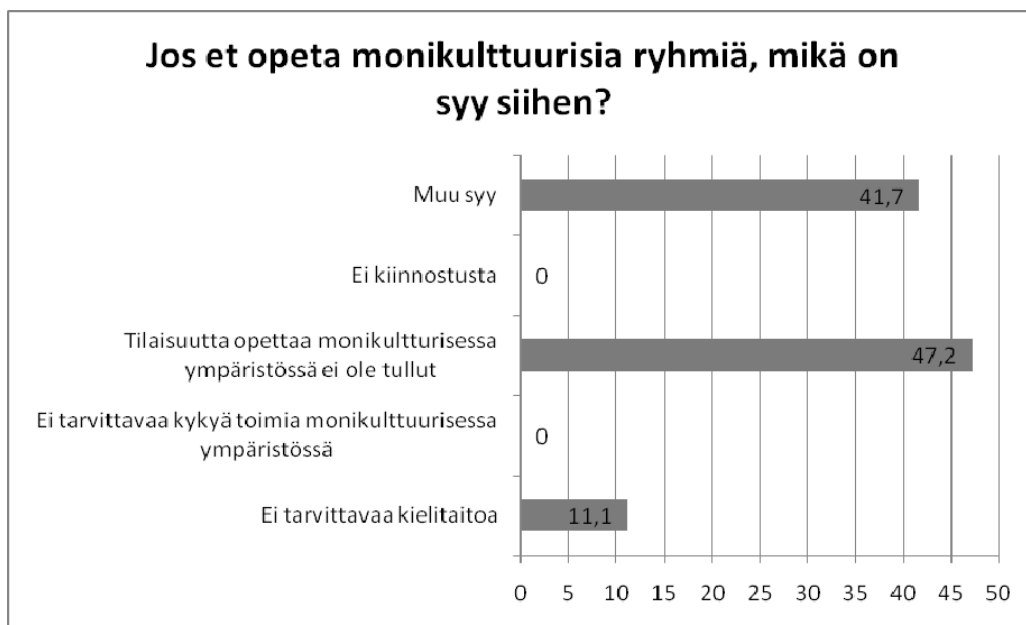
KUVIO 24 Vastaajien kokemus opetus- ja ohjausosaamisesta monikulttuurisessa ympäristössä (% vastauksista)

Vastaajia pyydettiin kertomaan, kuinka säännöllisesti he opettavat monikulttuurisia ryhmiä. Enemmistö vastaajista ei opeta monikulttuurisia ryhmiä ollenkaan (31,8 %). Päivittäin monikulttuurisia ryhmiä opettaa 10,6 % vastaajista.

KUVIO 25 *Monikulttuuristen ryhmien säännöllinen opettaminen (% vastauksista)*

Vastaajia pyydettiin kertomaan, mikä on syy siihen, että he eivät opeta monikulttuurisia ryhmiä. Enemmistö vastaajista (47,2%) kertoi, että tilaisuutta opettaa monikulttuurisessa ympäristössä ei ole tullut. Noin 11 %:lla vastaajista ei ole mielestään tarvittavaa kielitaitoa monikulttuuristen ryhmien opettamiseen. Muu syy-vastausvaihtoehto sai melko paljon kannatusta, 41,7 % kaikista vastauksista. Muu syy siihen, että vastaaja ei opeta monikulttuurisia ryhmiä, on pääsääntöisesti se, että opettaminen ei kuulu tehtäviin.

KUVIO 26 Syitä siihen, miksi vastaajat eivät opeta monikulttuurisia ryhmiä (% vastauksista)

Toinen jatkokysymys niille, jotka eivät opeta tällä hetkellä monikulttuurisia ryhmiä, oli se, että olisiko heillä kuitenkin kiinnostusta opettaa monikulttuurisia ryhmiä, jos siihen tulisi mahdollisuus. Enemmistö vastaajista vastasi myöntävästi.

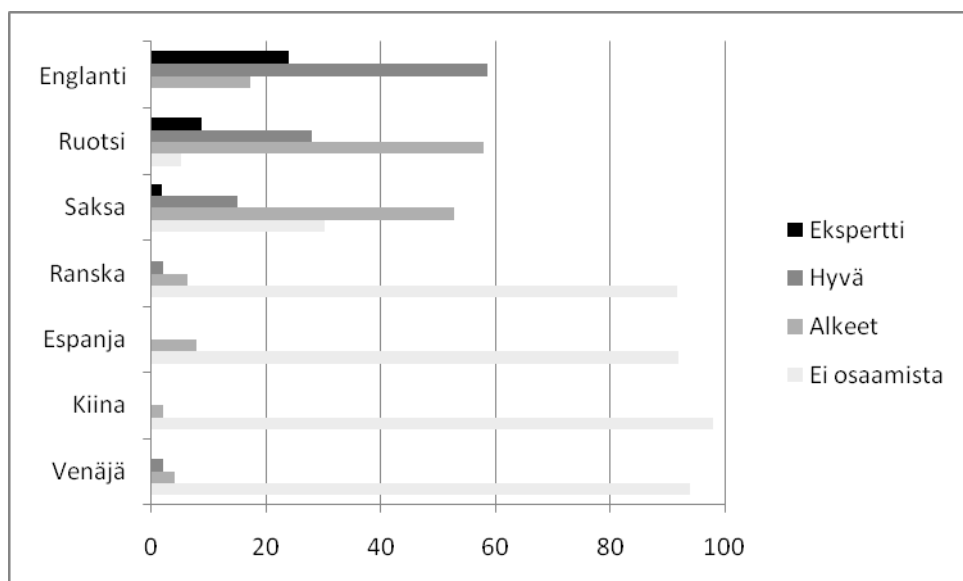
KUVIO 27 Vastaajien halukkuus opettaa monikulttuurisia ryhmiä (% vastauksista)

Niitä vastaajia, jotka opettavat monikulttuurisia ryhmiä pyydettiin kertomaan minkälaisessa ympäristössä opetus tapahtuu. Enemmistö vastaajista kertoi, että opetus tapahtuu vieraskielisessä koulutusohjelmassa (37,2 %). Myös 25,6 % vastaajista valitsivat vaihtoehdon jokin muu. Tässä tapauksessa lähes kaikki näistä vastaajista tarkoittivat jollain muulla yhdistelmää kaikista eri ympäristöistä.

KUVIO 27 Ympäristöt, joissa monikulttuurinen opetus tapahtuu (% vastauksista)

Seuraavaksi vastaajilta tiedusteltiin kieli- ja kulttuuritaitoa. Kielitaito-osiossa vastaajia pyydettiin arvioimaan kielitaitoaan asteikolla 0-3 (0= Ei osaamista, 3= Ekspertti).

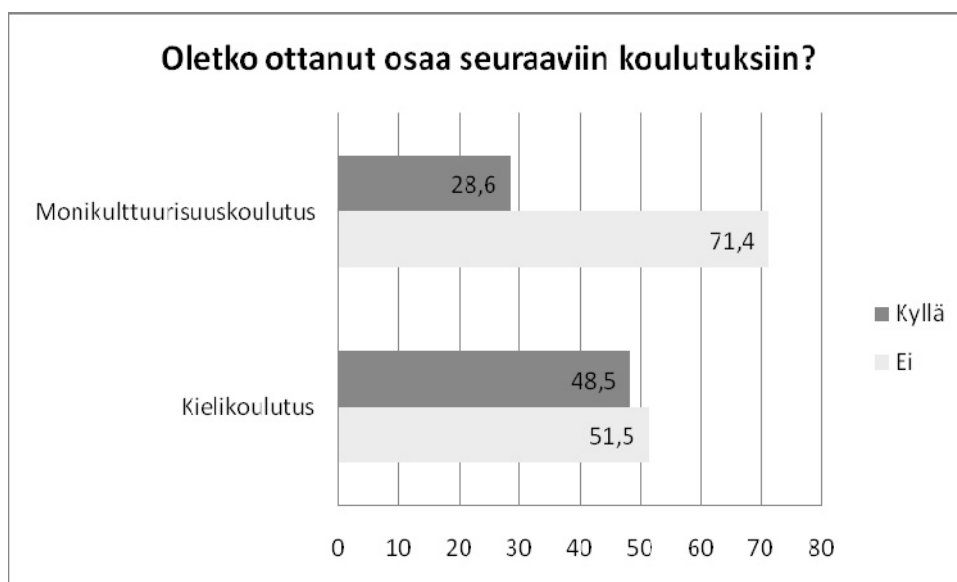

KUVIO 28 Kielitaidon arviointi asteikolla 0-3 (% vastauksista)

Kielitaito jakaantui ennalta arvattavalla tavalla: taitajia on erityisesti englannin, ruotsin ja saksan kielissä. Suurimmalla osalla vastaajista ei ole olleenkaan osaamista ranskan, espanjan, kiinan ja venäjän kielissä.

Kulttuuritaito-osiossa vastaajia pyydettiin mainitsemaan tärkeimmät kulttuurituntemuksensa. Euroopassa kulttuurituntemusta oli erityisesti Ruotsista, Iso-Britanniasta, Saksasta ja Venäjältä. Aasiassa kulttuurituntemusta oli eniten Kiinasta ja Japanista. Afrikassakin oli jonkin verran kulttuurituntemusta; erityisesti muutamalla vastaajalla on tuntemusta Etelä-Afrikan maista. Muutamalla vastaajalla on kulttuurituntemusta myös Brasiliasta, USA:sta, Kanadasta sekä Kuubasta.

Kun vastaajajoukolta tiedusteltiin, ovatko he ottaneet osaa monikulttuurisuus- tai kielikoulutukseen, enemmistö vastasi kummassakin kysymyksessä kielteisesti. Monikulttuurisuuskoulutukseen oli osallistunut vain 28,6 % vastaajista ja kielikoulutukseen 48,5 %.

KUVIO 29 Vastaajien osallistuminen monikulttuurisuus- ja kielikoulutukseen (% vastauksista)

Seuraavassa kysymyksessä kartoitettiin vastaajien mielipidettä siitä, olisiko tarvetta jollekin muulle henkilöstön kv-koulutukselle. Suurin osa vastaajista (68%) vastasi myöntävästi.

KUVIO 30 Vastaajien mielipide tarpeesta henkilöstön kv-koulutukselle (% vastauksista)

Vastaajia pyydettiin tarkentamaan edellistä vastaustaan kertomalla, minkälaiselle kv-koulutukselle heidän mielestään olisi tarvetta. Seuraavassa on listattuna vastaajien mielestä tarpeelliset koulutukset:

- Kieli- ja kulttuurikoulutus
- Tapakulttuuri
- Välittömän kommunikoinnin ja aktiivisen yhteistyökäyttämisen koulutus
- Viestintätaidot
- Keskusteluryhmiä kv-opiskelijoiden kanssa
- Liiketoimintaosaaminen
- Yhteydenpito-osaaminen
- Asenne- ja tapakulttuuripainotteinen koulutus
- Toimiminen kansainvälisessä ympäristössä
- Tutkimustyön tekeminen eri kulttuurien näkökulmasta
- Yleistiedot kohdemaista
- Suvaitsevaisuuskoulutus
- Vieraan maan talous/tuotantorakenteen tuntemus

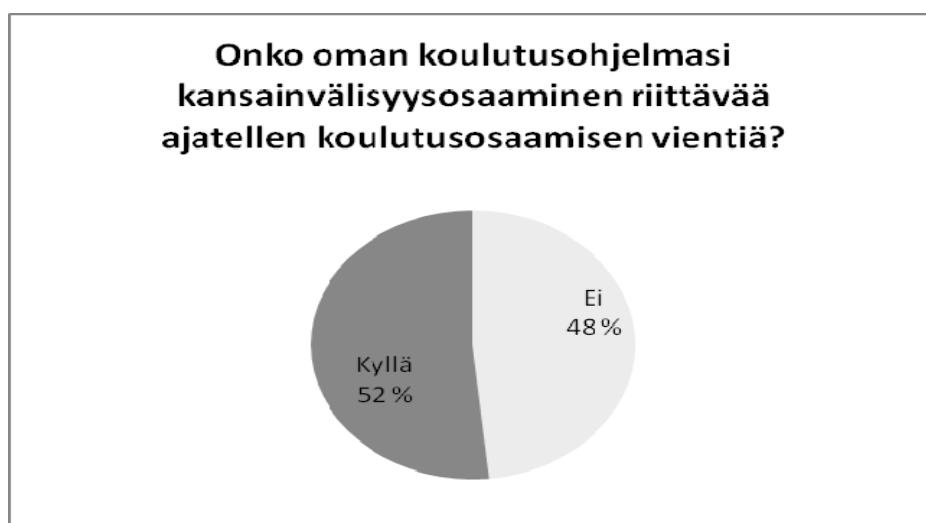
Kävi ilmi, että 47 % vastaajista on ottanut osaa henkilöstövaihtoon.

KUVIO 31 Vastaajien osallistuminen henkilöstövaihtoon (% vastauksista)

Vastaajia pyydettiin myös tarkentamaan vastauksiaan siitä, missä maassa he ovat olleet henkilöstövaihdossa ja kuinka kauan. Suurin osa oli viikon tai kahden pituisia Eurooppaan suuntautuneita vaihtoja. Erityisesti vaihdot ovat suuntautuneet Ranskaan, Saksaan, Espanjaan, Hollantiin ja Iso-Britanniaan.

Koulutusprosessien hallinta-osiossa kysyttiin vastaajilta ensimmäisenä, onko heidän oman koulutusohjelmansa kansainvälisyysosaaminen riittävää ajatellen koulutusosaamisen vientiä. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että kansainvälisyysosaaminen on riittävää. Avoimista vastauksista kävi ilmi, että vastaajien mielestä parannettavaa on aina, vaikka he olisivatkin vastanneet kansainvälisyysosaamisen riittäväksi.

KUVIO 32 Vastaajien mielipide siitä, onko oman koulutusohjelman kansainvälisyysosaaminen riittävää ajatellen koulutusosaamisen vientiä (% vastauksista)

Niitä vastaajia, jotka vastasivat myöntävästi edelliseen kysymykseen, pyydettiin kertomaan, miten koulutusohjelman kansainvälisyys näkyy. Vastauksissa mainittiin muun muassa runsaat kansainväliset kontaktit, runsas liikkuvuus, monikulttuurisesti valveutuneet opettajat, henkilökunnan kielitaito ja innokkuus kansainvälistymiseen, kansainvälinen hankeyhteistyö, englanninkieliset koulutusohjelmat, kv-strategia ja alan kansainvälisyys.

Vastaavasti niitä vastaajia, jotka vastasivat kielteisesti edellä mainittuun kysymykseen, pyydettiin kertomaan miten heidän mielestään kansainvälisyyttä tulisi lisätä. Vastaajien mukaan kansainvälisyyttä tulisi lisätä muun muassa hankkeiden kautta, englanninkielisten opintojaksojen kautta, lisäämällä kv-taustaisia opettajia henkilökuntaan, kielikoulutuksella, verkkototeutuksien kansainvälistämisellä, henkilöstövaihtoa lisäämällä ja kontaktien lisäämisellä.

Seuraavassa kysymyksessä vastaajilta tiedusteltiin näkyykö kansainvälisyys heidän oman substanssialueensa sisällöissä ja toteutuksissa riittävästi. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että näkyy.

KUVIO 33 *Vastaajien mielipide siitä, näkykö kansainvälisyys heidän oman substanssialueensa sisällöissä ja toteutuksissa riittävästi (% vastauksista)*

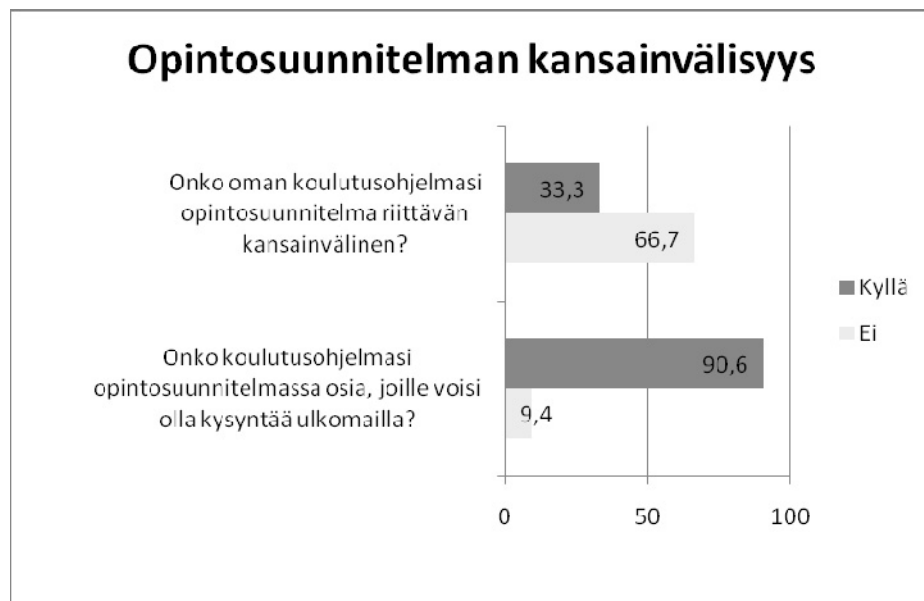
Myönteisesti vastanneita pyydettiin tarkentamaan vastaustaan ja kertomaan miten kansainvälisyys näkyy opetuksessa. Vastaajien mukaan kansainvälisyys näkyy heidän oman substanssialueensa sisällöissä ja toteutuksissa seuraavanlaisesti: runsaasti liikkuvuutta, opintojaksoon sisältyy kv-osuus, kulttuurisena yleissivistyksenä, vaihto-opiskelijoiden tutorointina, osallistumisena kansainvälisiin seminaareihin, kansainvälisenä näkökulmana läpi opetuksen, ryhmät ovat monikulttuurisia, vieraskielisiä materiaaleja ja kontakteina kansainvälisiin yrityksiin.

Kielteisesti vastanneita pyydettiin pohtimaan miten he voisivat lisätä kansainvälisyyttä opetukseensa. Seuraavanlaisilla tavoilla voitaisiin vastaajien mukaan lisätä kansainvälisyyttä opetukseen: lisää vaihto-opettajia, enemmän opintojaksoja englanniksi, kotikansainvälisyyden lisäämisellä, lisäämällä vieraskielisen materiaalin käyttöä ja yleisesti liikkuvuuden lisäämisellä.

Kun vastaajilta tiedusteltiin, onko heidän oman koulutusohjelmansa opintosuunnitelma riittävän kansainvälinen, tasan kolmannes vastaajista vastasi myöntävästi.

Myönteisesti vastanneita pyydettiin jälleen pohtimaan, miten kansainvälisyys näkyy opintosuunnitelmassa. Vastaukset olivat seuraavanlaisia: opintojaksojen nimissä ja sisällöissä, kansainvälisiä kursseja on tarjolla ja opetusmateriaalia on myös englanniksi.

Kielteisesti vastanneet lisäisivät kansainvälisyyttä opintosuunnitelmaan seuraavilla tavoilla: lisäämällä kv-tarjontaa, vaihto-opiskelua ja kansainvälisiä workshop-tyyppisiä opintojaksoja, parantamalla dialogia yhteistyöprojekteissa ja ottamalla opetukseen enemmän esimerkkejä ulkomailta.

KUVIO 34 Vastaajien näkemys siitä, onko heidän koulutusohjelmansa opintosuunnitelma riittävän kansainvälinen ja olisiko siinä osia, joille voisi olla kysyntää ulkomailla (% vastauksista)

Kun vastaajilta kysyttiin, onko heidän mielestään koulutusohjelman opintosuunnitelmassa asia, joille voisi olla kysyntää ulkomailla, yli 90 % vastasi myöntävästi (kuvio 34). Vastaajia pyydettiin tarkentamaan myönteisiä vastauksiaan kertomalla, mille osille heidän mielestään voisi olla kysyntää. Vastaajat mainitsivat seuraavat kokonaisuudet/aihepiirit:

Luonnontieteiden ala

- Sivuaineet ERP/CRM

Luonnonvara- ja ympäristöala

- Paikkatiedon hallinta
- Sosiaalinen media
- Hedelmäviinin valmistus
- Golf-osaaminen
- Mittaustekniikka

Kulttuuriala

- Materiaalitieto
- Jalkinekoulutus
- Muotoilualan tuotteistaminen
- Tekninen osaaminen neule-, nahka- ja tekstiilialoilla

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

- Lääkehoito
- Public health
- Kriisi- ja traumatyö

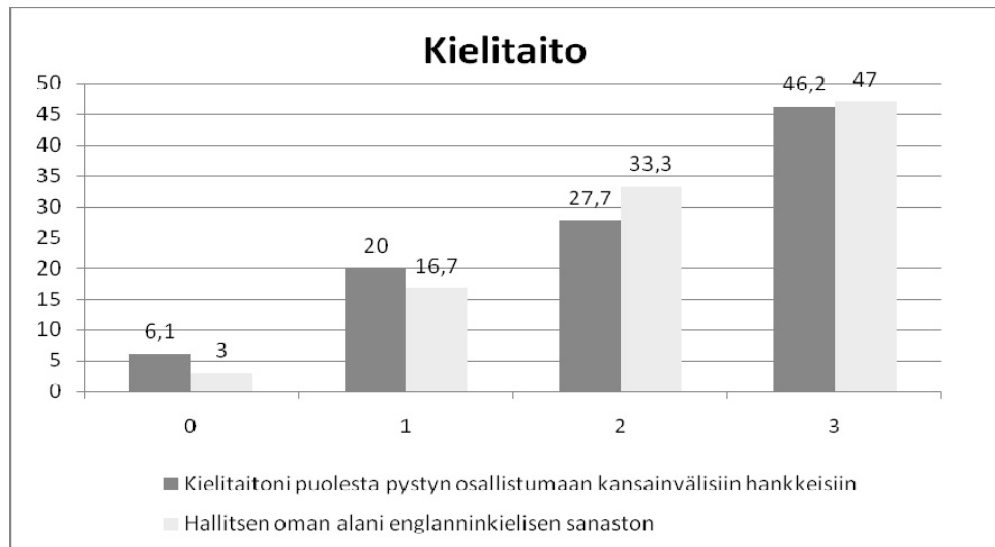
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

- Doing Business in Europe
- Strategic Management
- Entrepreneurship

Tekniikan ja liikenteen ala

- Prosessihygienia
- Elintarviketurvallisuus
- Mikrobiologinen analytiikka
- Maidonjalostus
- Innovaatiojohtaminen
- Teollinen palveluliiketoiminta
- Elinkaarihallinta
- Verkostoliiketoiminnan hallinta
- BIM tietomallinnus
- EuroCodit

Työelämäosaamisiosiossa vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 0-3, pystyvätkö he kielitaitonsa puolesta osallistumaan kansainvälisiin hankkeisiin ja hallitsevatko he oman alansa englanninkielisen sanaston. Noin 46 % vastaajista kokee pystyvänsä kielitaitonsa puolesta osallistumaan kansainvälisiin hankkeisiin. Vastaavasti noin 47 % vastaajista kertoo hallitsevansa oman alansa englanninkielisen sanaston.

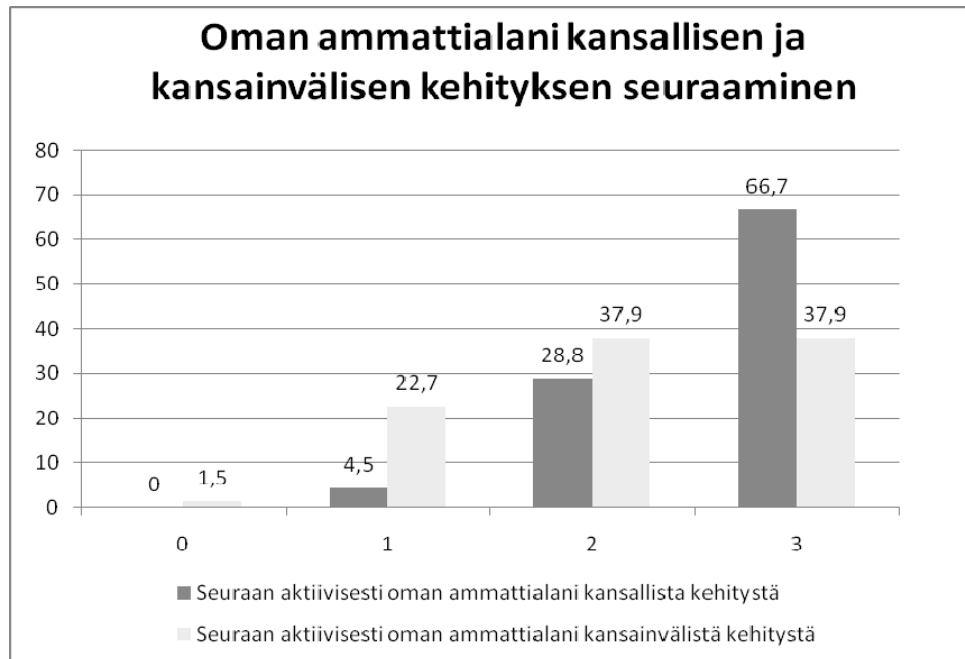
KUVIO 35 *Kielitaitoon liittyvää arviointia* (0= Täysin eri mieltä, 3= Täysin samaa mieltä) (% vastauksista)

Seuraavaksi kysyttiin osaavatko vastaajat toimia monikulttuurisissa työryhmissä sekä erilaisissa kansainvälisissä johtotehtävissä. Melkein 40 % vastaajista on samaa mieltä siinä, että he pystyvät toimimaan monikulttuurisissa yhteistyöryhmissä. Tasan neljännes vastaajista on samaa mieltä siinä, että he osaavat toimia kansainvälisissä johtotehtävissä.

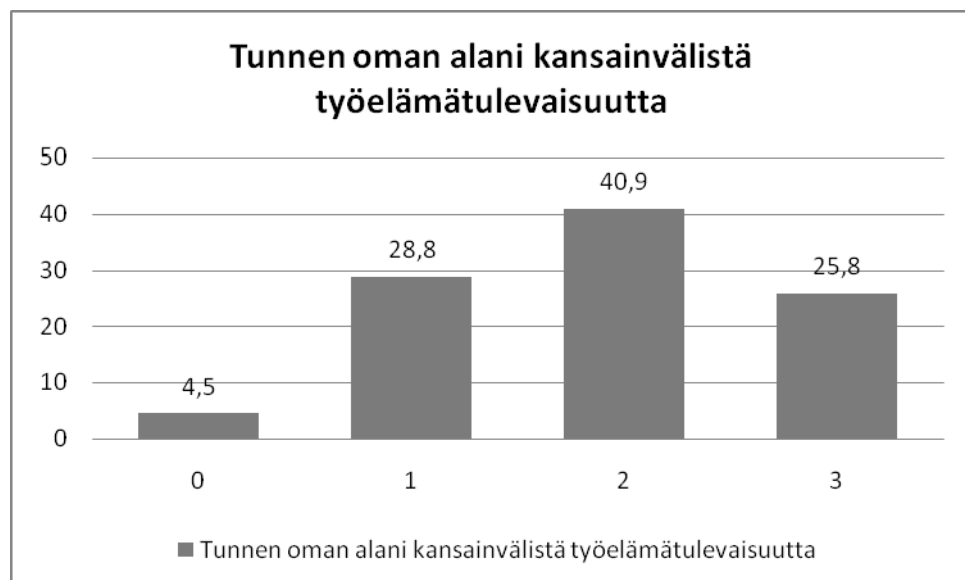

KUVIO 36 *Monikulttuurisissa työryhmissä ja kansainvälisissä johtotehtävissä toimimiseen liittyvää arviointia* (0= Täysin eri mieltä, 3= Täysin samaa mieltä)(% vastauksista)

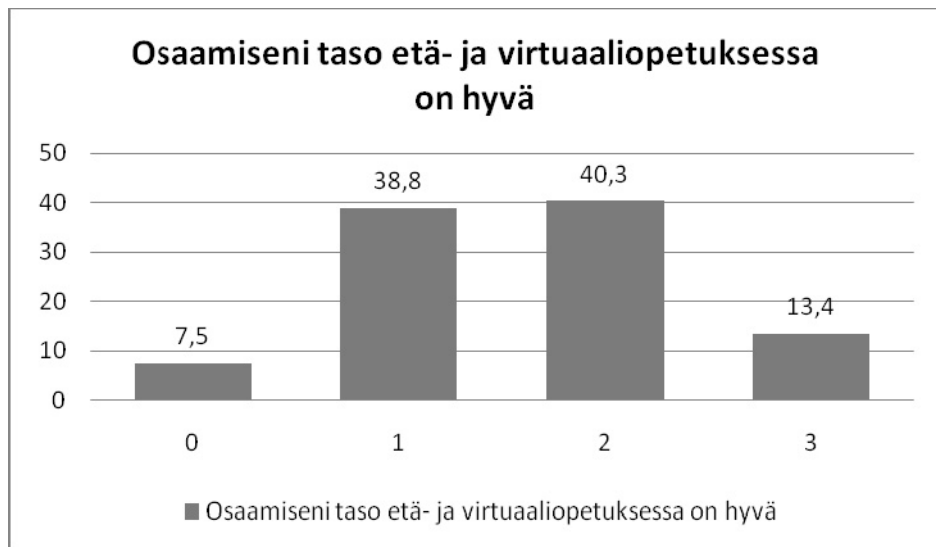
Oman osaamisen kehittämissosiossa vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 0-3, kuinka aktiivisesti he seuraavat oman alansa kansallista ja kansainvälistä kehitystä.

KUVIO 37 Oman ammattialan kansallisen ja kansainvälisen kehityksen seuraamisen arviointia (0= Täysin eri mieltä, 3= Täysin samaa mieltä) (% vastauksista)

KUVIO 38 Oman alan kansainvälisen työelämätulevaisuuden tuntemisen arviointia (0= Täysin eri mieltä, 3= Täysin samaa mieltä) (% vastauksista)

KUVIO 39 Oman osaamisen hyvän tason arviointia etä- ja virtuaaliopetuksessa (0= Täysin eri mieltä 3= Täysin samaa mieltä) (% vastauksista)

3.3 Asiakkaan näkökulma

Koska HAMKista löytyy muutama pilottiprojekti koulutusosaamisen viennin saralta, on tärkeää myös kuulla syitä siitä, miksi asiakkaat ovat valinneet juuri HAMKin ostaessaan koulutusta tai koulutuspalveluita. Kahta koulutusosaamisen viennin asiakasta haastateltiin asiakkaan näkökulman hahmottamiseksi: Glamorganin yliopiston ja Via Universityn yliopiston edustajaa.

3.3.1 Civil Engineering- Via University

Via Universityn edustaja kertoi, että he olivat ostaneet HAMKista opettajan asiantuntijuutta yhden kuukauden ajaksi keväällä 2009. Kyse oli noin 25 toisen vuoden opiskelijan ryhmästä, Civil engineering- koulutusohjelmassa. Tämä kuukauden mittainen kurssi oli osa tutkintoa.

Tiedusteltaessa syitä siihen, miksi Via University osti koulutusta juuri HAMKista, vastauksesta kävi ilmi lojaalisuus ja yhteistyön vahvistamisen halu. Via Universityllä ja HAMKilla on ollut yhteistyötä jo vuodesta 1992 lähtien ja tämä koulutusosaamisen ostaminen oli tapa, jolla Via University halusi vahvistaa yhteistyötään HAMKin kanssa. Kysyttäessä olivatko he olleet tyytyväisiä HAMKin tarjoamaan asiantuntijuuteen, vastaus oli, että ehdottomasti kyllä. Via University olisi tulevaisuudessa valmis ostamaan HAMKista koulutustuotteita, koska tämä kokemus oli hyvä molemmille osapuolille. Via Universityn edustaja tosin totesi, että he eivät ostaisi HAMKilta moduuli-pohjaisia tuotteita, koska he itse ovat koko ajan menossa enemmän ja enemmän ongelmanratkaisutyypiseen oppimiseen.

Tietysti he voisivat ostaa opettajan asiantuntijuutta projektityyppiselle kurssille.

Pyydettäessä edustajaa arvioimaan, kuinka tärkeää hänen mielestään on hyvä kielitaito, kun he harkitsevat ostavansa joltakin taholta osaamista hänen vastauksensa oli, että kielitaito ei ole se tärkein asia, mutta tietysti sen tarvitsee olla riittävää. Riittäväällä hän tarkoitti sellaista kielitaitoa, että pystyy sujuvasti ilmaisemaan itseään ja kertomaan viestin ymmärrettävästi kuulijoille.

Käytännön asiat hoituvat tässä kokeilussa melko hyvin, tulevaisuudessa olisi kuitenkin hyvä pohtia niinkin yksinkertaisia asioita kuin se, että mihin vierailijaopettajat majoitetaan ja kuinka orientaatio hoidetaan.

Tämä haastattelu Via Universityn edustajan kanssa antoi hyvää osviittaa siitä, kuinka kaikki kohderyhmät olisi hyvä tuntea perusteellisesti koulutusosaamisen vientitoimintaa ajatellen. Jokaisella asiakkaalla on erilaiset tarpeet, joten koulutustuotteiden profilointi on erittäin tärkeää ottaa huomioon. Via University ostaa vuosittain koulutusosaamista muilta oppilaitoksilta noin 2-3 % verran kokonaisuudesta.

3.3.2 Disaster Relief- Glamorgan University

HAMKilla on pitkä historia yhteistyössä Glamorganin yliopiston kanssa. Maisteriohjelma kriisityössä alkoi jo vuonna 1998 ja sen alkuperäisenä tavoitteena oli tuottaa johtajia alalle. Glamorganin yliopisto halusi ostaa asiantuntijuutta HAMKista koska vahvaa näyttöä osaamisesta kriisityön saralla oli saatavissa. Opiskelijat ilmoittautuvat Glamorganin yliopistoon ja maksavat lukukausimaksun. Lukukausimaksulla Glamorganin yliopisto ostaa asiantuntijuutta HAMKista.

Ensimmäisenä Glamorganin yliopiston edustajalta kysyttiin, kuinka tärkeää on kielitaito kun puhutaan koulutusosaamisen ostamisesta. Hänen mielestään kielitaito ja kulttuurituntemus ovat erittäin tärkeitä asioita. Hänen mielestään on hyvä, että kriisityön maisteriohjelmassa on mukana eri maalaisia opettajia, sillä he voivat tarvittaessa selittää oman kieliryhmien edustajille vaikeat termit.

Haastattelun edetessä tuli esille, että tärkein asia kumppania valitessa on joustavuus. Glamorganin yliopistolla olisi monia kumppaneita, kenen kanssa he periaatteessa voisivat aloittaa yhteistyön koulutusosaamisen viennin saralla. He valitsivat kuitenkin HAMKin, koska HAMK on heille tuttu kumppani, josta löytyy asiantuntijuutta ja ennen kaikkea joustavuutta. Tiedusteltaessa ovatko he olleet HAMKiin kuluneiden vuosien aikana tyytyväisiä, vastaus oli ehdoton kyllä. HAMKin ja Glamorganin välillä vallitsee avoin ja rehellinen kumppanuussuhde ja ystävyys. Yhteistyötä he myös jatkavat mielellään HAMKin kanssa tulevaisuudessa.

3.4 Keskeisiä huomioita

Tutkimuksen tuloksista käy selkeästi ilmi, että HAMKIn osaamiseen eri aloilla on kohdistunut runsaasti kysyntää. Vastaajajoukon mukaan myös valmiita tuotteita tai ainakin tuoteaihoita on olemassa. Miksi kysyntä ja tarjonta eivät ole sitten kohdanneet? Tärkein syy on varmasti se, että koulutusosaamisen vienti on uusi alue, eikä sitä ole vielä kirjattu strategiaan. Toistaiseksi ei ole olemassa selkeää toimintaohjetta koulutusosaamisen myymiseen ja rahoitusmahdollisuudet ovat myös vielä puutteelliset. Henkilökunnan työaika on mitoitettu muihin toimiin, joten ylimääräistä aikaa koulutustuotteiden kehittämiseen ja tuottamiseen ei ole. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että henkilökunnalla olisi halua lähteä mukaan koulutusosaamisen vientitoimintaan, kunhan siihen saataisiin järjestettyä enemmän aikaa ja resursseja. Lähtökohdat koulutusosaamisen vientitoimintaan ovat siinä mielessä melko hyvät, että runsaasti kysyntää on jo kohdistunut HAMKIn osaamiseen. Toisaalta taas kansainvälisten koulutusmarkkinoiden ja kilpailutilanteen tuntemus on melko heikkoa, joten systemaattisen koulutusosaamisen vientitoiminnan aloittaminen vaatii runsaasti tutkimus- ja kehitystyötä.

Muutamista avoimista vastauksista huomaa, että henkilökunnalla on eriäviä mielipiteitä koulutusosaamisen vientitoiminnasta. Suuri osa vastaajajoukosta pitää koulutusvientiä positiivisena uutena mahdollisuutena, mutta muutamat vastaajat kummastelevat jatkuvaa tarvetta laajentaa kansainvälistymistä. Voidaan kuitenkin todeta, että suurin osa vastaajista pitää koulutusosaamisen vientitoimintaa melko tärkeänä asiana tulevaisuudessa HAMKissa, kuten kävi ilmi tähän liittyvän kysymyksen vastauksista. Kyselyn tulokset myös osoittavat, että vastaajajoukko on arvioinut omaa osaamistaan melko positiivisesti. Tuloksia tulkitessa täytyy muistaa, että vastaajat ovat kyselyyn vastatessaan tehneet itsearviointia omasta osaamisestaan.

Eryteisesti avoimista vastauksista selviää, että koulutustarvetta on runsaasti. Koulutuksia toivottiin erityisesti koulutusosaamisen vientitoimintaan liittyen, mutta myös yleisesti kansainvälistymiseen liittyen. Eniten kannatusta saivat kielikoulutus, tapakulttuurikoulutus, viestintätaitoihin liittyvä koulutus sekä koulutus, jossa tutustutaan kohdemaiden olosuhteisiin.

Kyselyn tulosten ja muun saatavilla olevan informaation perusteella on mahdollista löytää selkeitä vahvuuksia ja heikkouksia mitä HAMKilla on koulutusosaamisen vientiin liittyen. Seuraavalla sivulla onkin esitetty nämä huomiot SWOT-analyysin avulla.

TAULUKKO 6 *Swot HAMKin lähtötilanteesta koulutusosaamisen vientitoimintaa ajatellen*

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kotikansainvälistyminen edistynyttä • Erityisosaamista • Kattava toimipisteverkosto • Koulutustarjonnan kansainvälisyys • Hyvät kansalliset ja kansainväliset verkostot • Hyvät työelämän suhteet • Jatkuva osaamisen kehittämistä • Maan suurin ammatillinen opettajakorkeakoulu • Pilottiprojekteja koulutusviennissä • Monialaisuus • Hyvä maine partneriyliopistojen keskuudessa 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hajanaisuus • Henkilöstön liika työkuormitus ja ajanpuute • Tiedonkulun hitaus • Asenteet • Kansainvälisen markkinatuntemuksen puute • Kansainvälisen liiketoimintaosaamisen puute • Yhteistyön puute, aktiivisuus yksilöiden varassa • Tuntemattomuus maailmalla • Koulutuksen laadun todistaminen-miten? • Resurssien puute • ”Kapeanäkisyys”
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • PISA-maina • Ilmiselvä kysyntä • Yritysklusteri • Koulutusjärjestelmien uudistaminen esim. Kiinassa • Verkostoituminen (esim. FUAS *) • OKM:n tuki käynnistyvään vientitoimintaan • Työelämäintegraatio • Ajasta ja paikasta riippumattomat toteutukset • Strategiset kumppanuudet → jaettu riski • Kansainväliset olemassa olevat verkostot • Spesialisoituminen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Isot tekijät markkinoilla • Vientihankkeen epäonnistuminen ja siitä seurauksena tuleva ”kolauus” maineelle • Rahallinen riski • Kannattavuus • Kilpailu hankerahoituksesta • Koulutusvienti tapahtuu kansallisen koulutuksen kustannuksella • Lainsäädäntö • Toimintaympäristön vaihtamisen aiheuttamat ongelmat • Kansainvälistymisen tuomat haasteet • Kilpailun kiristyminen kotimarkkinoilla ja päällekkäisten palveluiden tuottaminen • Yhteiskuntien kehitys- ja kulttuurierot • Yliopistot ”jyräävät” ammattikorkeakoulut

*FUAS (Federation of Universities of Applied Sciences) on Hämeen ammatti korkeakoulun, Lahden ammattikorkeakoulun ja Laurea ammattikorkeakoulun muodostama strateginen liittouma, joka on sopinut yhteisen tahtotilan vuodelle 2020. Tahtotilana on olla kansainvälisesti arvostettu, Helsingin laajan metropolialueen kansainvälistä kilpailukykyä vahvistava itsenäisten korkeakoulujen liittouma, joka tarjoaa toimialallaan kaikki metropolialueen elinkeinoelämän ja väestön tarvitsemat korkeakouluopetus-, tutkimus- ja aluekehityspalvelut.

(<http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/Organisaatiojatoimipaikat/fuas>)

4 TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

4.1 Tahtotila

Kun puhutaan HAMK:n tahtotilasta koulutusosaamisen vientitoimintaan liittyen, voidaan todeta, että tahtoa ja halua löytyy. Koulutusosaamisen vienti kirjataan syksyllä 2010 kansainvälisen toiminnan kehittämissuunnitelmaan ja suunnitelman linjausten mukaisesti toimintaa tullaan kehittämään aktiivisesti. Hämeen ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymän (HAKKY) taloussuunnitelmaan (2011–2013) on kirjattu, että koulutusosaamisen vientiin ryhdytään valmistautumaan.

Strategiset korkeakoulukumppanuudet tulevat olemaan avainasemassa koulutusosaamisen vientitoiminnassa HAMKissa. Myös yritys yhteistyössä nähdään monia mahdollisuuksia. Tilauskoulutuksen järjestäminen ja myyminen ei nykyisellä lainsäädännöllä tule kysymykseen, vaan HAMK:n koulutusosaamisen viennissä painopiste on sekä täydennyskoulutuksen että konsultaatiopalveluiden myymisessä ulkomaille.

Alustavan nykytila-analyysin jälkeen vuorossa on seuraavaksi oikeiden tekijöiden ja kärkituotteiden hahmottaminen. Aluksi tullaan lähtemään liikkeelle muutamalla kärkituotteella, joita nyt kartoitetaan johdon ja KT -keskusten yhteistyönä.

4.2 Toimenpide-ehdotukset

Kehitystoimenpiteitä ajatellen, ensimmäisenä tutkimusta tehdessä kävi ilmi, että jokaisen KT-keskuksen tulisi päivittää vuosittainen kansainvälisen toiminnan toimintasuunnitelma ja toimittaa se henkilöstöportaalin kv-sivuille. Kun jokaisesta KT-keskuksesta olisi saatavilla kuvaus kv-toiminnasta, olisi helpompaa vertailla KT-keskuskohtaisia eroja ja vahvuuksia sekä samalla yhtenäistyä. Tutkimuksen tuloksissa vastaajat puhuivat useassa kohdassa KT-keskusten välisistä rajoista ja siitä, että ”polkupyörä keksitään aina uudelleen” eikä tietoja ja taitoja hyödynnetä tarpeeksi aktiivisesti keskusten välillä.

Ennen kuin lähdetään systemaattisesti tuotteistamaan koulutusta tai osaamista, olisi todella tärkeää saada selville kansainvälisten koulutusmarkkinoiden tilanne. Kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla on maita, jotka ovat toimineet koulutusosaamisen viennin parissa jo pitkään, joten markkinoiden perusteellinen tuntemus on ehto. Olisi syytä käyttää markkinatutkimuksen tekemisessä apuna asiantuntijoita eri organisaatioista. Helpoin tie markkinoiden tutkimiseen tai ainakin niihin tutustumiseen olisi kansainvälisten kumppaneiden hyödyntäminen. Kuten tutkimuksen vastauksista ilmeni, yli 67 % vastaajajoukosta oli sitä mieltä, että heidän alaltaan löytyy kansainvälisiä partnereita ja verkostoja kenen kanssa voitaisiin tehdä yhteistyötä koulutusosaamisen vientitoiminnan parissa. KOVIKE-hankkeessa Lahden ammattikorkeakoulun osuutena on valmistaa kv-kumppaneiden analysointiin soveltuva ABC-analyysityökalu, jolla yhteismitallisesti voidaan arvioida kunkin korkeakoulun nykyisten kv-

kumppaneiden laatua. Kansainvälisten kumppaneiden analysointi olisi tärkeää suorittaa HAMKissa, joko käyttämällä Lamkin tekemää työkalua tai luomalla oma. Olisi myös mietittävä olisiko yhteistyö eri ministeriöiden tai esimerkiksi Finpron ja CIMO:n kanssa mahdollista, paremman markkinatuntemuksen aikaansaamiseksi.

Asiakaslähtöisyys on tärkein asia koulutuksen tai asiantuntijuuden tuotestamista ajatellen, joten asiakkaan kytkeminen kehitystyöhön on oleellista. Ymmärrys siitä, mikä asiakasryhmä missäkin kohdemaassa on sidoksissa tuotteeseen ja sen markkinointiin, on tärkeä tieto. Kulttuurierot ovat suuria eri maissa, joten myös markkinoinnin kohde vaihtelee maittain. Aina markkinoinnin ei tule kohdistua itse opiskelijoihin, esimerkiksi tutkintoa myydessä, vaan oikea kohderyhmä maasta riippuen saattaakin olla esimerkiksi opiskelijan vanhemmat. Perusteellinen markkinatuntemus ja oikeiden kohdemarkkinoiden valinta onkin erittäin tärkeää. Itse tuotteen kehittäminen yhteistyössä asiakkaan kanssa takaa oikeanlaisen lopputuloksen.

Glamorganin yliopiston edustajaa haastateltaessa, tuli ilmi, että he olisivat mahdollisesti kiinnostuneita ostamaan HAMKista uniikkituotteita, joita he eivät saa muualta. Tässä tapauksessa esimerkkinä olivat luonnossa selviytymistaidot. Olisi aiheellista tehdä tarkempi selvitys siitä, minkälaisista tuotteista partneriyliopistomme tai muut yhteistyötahot olisivat kiinnostuneita. Tämän voisi toteuttaa kysymyspatteristolla, joka olisi suunnattu partneriyliopistoille ja muille kansainvälisille kumppaneillemme. Näin saisimme kartoitettua potentiaalista kysyntää, joka valittiin kyselyssä tärkeimmäksi kehittämisen kohteeksi koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen HAMKissa.

Mahdollisia teemoja kysymyspatteristoon voisivat olla seuraavanlaiset kysymykset:

TAULUKKO 7 Teemoja kysymyspatteristoon

Minkälaisille tuotteille olisi kysyntää? Miksi?

Mikä tekee juuri HAMKista kiinnostavan kun ajatellaan koulutusosaamisen ostamista?

Jos HAMKilla olisi enemmän valmiita koulutustuotteita, ostaisivatko partnerimme niitä?

Kuinka paljon partnerimme yleisesti ostavat koulutusta tai asiantuntijuutta ulkomailta?

Tärkeimmät kriteerit koulutusosaamista ostettaessa?

Yleinen tyytyväisyys HAMKiin partnerina

Koulutusosaamisen vientitoiminnan pitäisi olla kannattavaa tuloshakuista liiketoimintaa. Onkin siis syytä miettiä, kuinka siitä saadaan taloudellisesti kannattavaa toimintaa HAMKissa. On tehtävä tarkat laskelmat siitä, mitkä kaikki kulut liittyvät koulutusosaamisen viennin prosessiin, jotta todellinen kannattavuus saadaan laskettua. Tähän tarkoitukseen olisi hyvä valmistella budjetoinnin mallipohja, jotta osataan ottaa huomioon kaikki prosessiin liittyvät kulut.

Rahoitusmahdollisuuksia koulutusosaamisen vientiin on periaatteessa olemassa useita, mutta todellisuudessa rahoituksen saaminen on toistaiseksi hankalaa. Koulutusosaamisen vienti on Suomessa vielä uusi ja vakiintumaton sektori, jolta puuttuu monia vahvistettuja käytänteitä. Rahoitusongelmia syntyy myös siitä, että koulutusosaaminen vientiliiketoimintana rikkoo julkisen palvelun ja liiketoiminnan rajoja. Tekes on pohtinut suhdettaan koulutusalan rahoitukseen ja valmisteilla onkin uusi koulutustoimintaa ja oppimisympäristöjä koskeva rahoitusohjelma. Jos rahoitusohjelma toteutuu, ensimmäinen haku avautuu alkuvuodesta 2011. Olisi tärkeää olla tietoinen eri rahoitusmahdollisuuksista.

HAMKin kannattaa harkita strategista kumppanuutta eri toimijoiden kanssa, jotta riskit ja kustannukset saadaan jaettua. Strategisessa kumppanuudessa voidaan myös hyödyntää muiden toimijoiden asiantuntijuutta ja yhteistyökumppaneita, jolloin mahdollisuudet suurentuvat kasvavan verkoston ja osaamisen myötä. FUAS-yhteistyötä tulisi jatkaa koulutusosaamisen viennin saralla ja kuten edellisen osion tahtotilassa mainitaan, myös yrittäjäyhteistyössä on paljon mahdollisuuksia.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että vastaajien mielestä tiedon siirtyminen henkilökunnalle on paikoittain puutteellista, eikä aina tiedetä kuka tekee ja mitä. Tämän vuoksi olisi hyvä rakentaa henkilöstöportaaliin tietopankki, johon kerättäisiin henkilökunnalle oleellista tietoa koulutusosaamisen viennistä. Tietopankissa pitäisi olla helposti löydettävissä yleistä tietoa koulutusosaamisen viennistä, strategisista tavoitteista ja myös ajankohtaisista teemoista. Tietopankki voisi koostua seuraavista osa-alueista:

- Mitä on koulutusosaamisen vienti?
- Strateginen tahtotila ja tavoitteet HAMKissa
- Miten edetään seuraavaksi? Ajankohtaiset teemat
- Ulkomailta tulleet yhteydenotot
- Tietoa tämänhetkisestä lainsäädännöstä
- Tietoa eri rahoitusmahdollisuuksista
- Budjetoinnin mallipohja
- Jatkuvasti päivittyvä tietokanta koulutusosaamisen viennin pilotti-projekteista Suomessa
- Kehittämishankkeet HAMKissa, jotka ovat liitoksissa koulutusosaamisen vientiin
- Myöhemmin myös esimerkki sopimuspohjasta, mahdollisesti kuvaus toteutuneesta koulutusosaamisen vientihankkeesta jne.

Tarkempaa tietopankin sisältöä on syytä pohtia syksyn 2010 aikana osaamisen viennin työryhmässä.

Tulevaisuudessa panostusta tarvitaan vielä tarkempaan kansainväliseen markkinatutkimukseen valitussa kohdemaassa. Myös jatkuvaa tutkimus- ja kehitystyötä koulutusosaamisen viennin saralla tulisi toteuttaa. Alkuvaiheessa on kuitenkin tärkeää saada kokemusta koulutustuotteiden tai palveluiden tuotteistamisesta ja markkinointi- ja myyntityöstä. Tulevaisuudessa toiminnan mahdollisesti laajentuessa tulee myös toimintatapoja tarkastella uudestaan ja kehittää toimintaa eteenpäin. On hyvä muistaa, että Suomessa kenelläkään ei vielä ole juuri kokemusta koulutusosaamisen viennistä.

5 YHTEENVETO

Lähivuosina koulutusosaamisen vientiä kehitetään Suomessa aktiivisesti ja vahvistetaan osana muiden alojen vientiä. Toistaiseksi lainsäädäntö on vielä puutteellinen täysivaltaisen koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen, mutta lakimuutoksen voidaan olettaa astuvan voimaan seuraavan hallituskauden aikana. Ennen lakimuutosta korkeakoulujen koulutusosaamisen vienti ei tule olemaan kovin laajamittaista, mutta kokemuksen kartuttamisen näkökulmasta markkinoille ei ole mikään kiire. Täytyy myös muistaa, että kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla on toimijoita, jotka ovat jo vuosikymmeniä myyneet koulutusta. Kansainvälisille koulutusmarkkinoille ei täten tulisi lähteä hätiköiden, vaan huolellisesti valmistautuen.

Korkeakoulujen roolia on Suomen koulutusvientistrategiassa erityisesti korostettu ja erinäisiä hankkeita onkin käynnistetty toiminnan aikaansaamiseksi. Muutamissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on jo viety koulutusta ja osaamista ulkomaille. HAMK on siinä mielessä edelläkävijä, että se on ensimmäinen korkeakoulu, jossa on toteutettu nykytila-analyysi lähtövalmiuksista koulutusosaamisen vientitoimintaan. Nyt olisikin toivotavaa, että myös muissa Suomen korkeakouluissa, erityisesti ammattikorkeakouluissa toteutettaisiin samanlainen nykytila-analyysi. Tämä mahdollistaisi tulosten vertailun korkeakoulujen välillä ja antaisi lisätietoa vahvuuksista, puutteista ja myös siitä, voisivatko korkeakoulut verkostoitua toinen toistaan vahvistaen.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että HAMKissa on valmiuksia ja halua lähteä suunnittelemaan ja myöhemmin toteuttamaan koulutusosaamisen vientitoimintaa ulkomaille. Huolellisella valmistautumisella, spesiaalityöillä ja oikeiden kohdemarkkinoiden löytymisellä HAMKilla on hyvät mahdollisuudet onnistua kaupallisen toiminnan aikaansäämisessä. Yhteistyöverkostot ovat erittäin tärkeä osa koulutusosaamisen vientitoiminnan aloittamista ja kuten HAMKin tahtotilassakin todetaan; strategiset korkeakoulukumppanuudet tulevat olemaan avainasemassa.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Aaltola J. & Valli R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin, Jyväskylä: PS-KUSTANNUS

Alasuutari P. 1994. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: GUMMERUS

Helakorpi S. 1999. Kouluttajan asiantuntijuus ja sen kehittäminen, Hämeenlinna: HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

Hätönen, H. 2007. Osaamiskartoituksesta kehittämiseen. 5.painos. Educa-instituutti-Oy, Helsinki, 21.

Johanson-Mattsson 1989. International Marketing and Internationalization Process – A Network Approach. Research of international marketing: CROOM HELM

Lehtinen & Niinimäki. 2005. Asiantuntijapalvelut: Tuotteistamisen ja markkinoinnin suunnittelu. Porvoo: WSOY

Metsämuuronen J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: GUMMERUS

Mäkelä, M. 2005. Korkean teknologian tuotteistaminen liiketoimintanäkökulmasta. Johdatus informaatioteknologiaan, Turku: TURUN YLIOPISTO

Parantainen J. 2007. Tuotteistaminen- rakenna palvelusta tuote 10 päivässä.Helsinki: TALENTUM MEDIA

Patton, M. How to Use Qualitative Methods in Evaluation: SAGE

Sipilä, J. 1996. Asiantuntijapalvelujen tuotteistaminen, Porvoo: WSOY

Welch-Luostarinen. 1988. Internationalization: Evolution of a concept. Journal of general management. Vol. 34

Internet

Asiantuntijapalvelujen johtamisen haasteet – opas suunnittelu- ja konsultointiyritysten liiketoiminta-osaamisen kehittämiseen, 2005.

http://kouvola.lut.fi/files/download/Tutkimusraportti_168.pdf (Viitattu 20.9.2010)

FUAS. Hämeen ammattikorkeakoulu.

<http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/Organisaatiojatoimipaikat/fuas> (Viitattu 29.9.2010)

Higher education crossing borders: A guide to the Implications of the General Agreement on Trade in Services (GATS) for Cross-border Education. Jane Knight. 2006.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001473/147363e.pdf> (Viitattu 3.9.2010)

Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Tukimateriaali. Tuotteistaminen.

<http://193.167.122.14/Opari/ontTukiToimTuotteistaminen.aspx> (Viitattu 16.8.2010)

Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi - Suomen koulutusvientistrategia. 2010.

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/koulutusvienti/liitteet/koulutusvientistrategia.pdf> (Viitattu 10.6.2010)

Opetusministeriö. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia. 2009–2015.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm23.pdf> (Viitattu 21.7.2010)

Opetusministeriö. Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat vuosille 2008–2011

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/Korkeakoulujen_rakenteellinen_kehittaminen/liitteet/KK_rak_kehitt_suuntaviivat_muistio.pdf (Viitattu 28.6.2010)

Osaaminen ja sen arviointi. Seppo Helakorpi. 2009.

<http://openetti.aokk.hamk.fi/seppoh/osaamismittarit/index.htm> (Viitattu 6.8.2010)

Sosiaaliportti. Osaamiskartoitus. 2008.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyontuki/osaamiskartoitus/maarittely/> (Viitattu 28.6.2010)

What is transnational education? Gabriel Vignoli. 2004.

http://www.cimea.it/files/207_114.pdf (Viitattu 6.8.2010)

Haastattelut

KT-keskusten johtajat

- Helena Kautola 26.5.2010
- Tapani Pöykkö 28.5.2010
- Taina Juurakko-Paavola 1.6.2010
- Seija Mahlamäki-Kultanen 2.6.2010
- Matti Väänänen 3.6.2010
- Tapio Kostamo 8.6.2010
- Ulla Bard 10.6.2010
- Heikki Ruohomaa 10.6.2010
- Birgitta Varjonen 11.6.2010
- Merja Saarela 14.6.2010

Vararehtori Pertti Puusaari 3.8.2010

Via Universityn edustaja 11.8.2010

Glamorganin yliopiston edustaja 20.8.2010

Ulsterin yliopiston edustaja 20.8.2010

Johtava rehtori Veijo Hintsanen 20.9.2010

Muut lähteet

KOVIKE, hanke 2010 (-2012) eteneminen, ehdotus 30.12.2009 (Juhani Nieminen)

KOVIKE hanke-esitys 6.2.2010

KOVIKE-kokousmuistio 7.4.2010

Osaamisen viennin työryhmän materiaalit ja keskustelut

Talouselämä-lehti 13.8.2010. Puheenvuoro: Koulutusvienti törmää säädöksiin. Ritva-Laakso Manninen.

Unescon ja OECD:n suosituksiin perustuvat Korkeakoulujen arviointineuvoston suositukset rajat ylittävän korkeakoulutuksen laadunvarmistukselle (versio 18.1.2010)

Koulutusosaamisen vienti-muu henkilöstö

Koulutusosaamisen vienti

Koulutusosaamisen vienti pitää sisällään "perinteisen koulutuksen", mutta myös muun muassa opetusteknologian ja materiaalin, konsultoinnin, oppimispelit, opetus suunnitelmat ja muut opetuksen konseptit.

Koulutusosaamisen viennistä voidaan puhua myös termeillä koulutusvientitai osaamisen vienti ja molemmilla termeillä tarkoitetaan yhtä laajaa käsitettä kuin koulutusosaamisen vienti.

Sanalla "vientit" viitataan siihen, että liiketoiminnan asiakkaat ovat ulkomailla. Itse koulutuksen ei kuitenkaan tarvitse tapahtua ulkomailla, vaan vientitai on yhtäläillä niin kutsuttu tilaus- tai muun koulutuksen järjestäminen Suomessa, kunhan maksaja tai asiakas on ulkomainen. Koulutusosaamisen viennissä asiakkaat voivat olla yksityishenkilöitä, yksityisten tai julkisen sektorin edustajia tai järjestöjä.

Opetusministeriö asetti kesäkuussa 2009 työryhmän valmistelemaan valtioneuvoston hyväksyttäväksi koulutusvientistrategian. Helmikuussa 2010 työryhmä luovutti opetusministeriölle "Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi"-nimisen Suomen koulutusvientistrategian. Strategian tavoitteena on, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutukseen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista, ja että koulutuksen osuus Suomen kokonaisviennistä kasvaa merkittävästi vuoteen 2015 mennessä.

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa (2009-2015) mainitaan yhtenä tavoitteena, että koulutusosaamisen viennistä tulisi syntyä merkittävä vientituote Suomelle. Korkeakouluilla on myös keskeinen rooli osaamisen markkinoinnissa. Kansainvälistymisstrategiassa painotetaan myös verkottumisen tärkeyttä, sillä suomalaiset korkeakoulut ovat pieniä tekijöitä kansainvälisillä markkinoilla.

HAMKin kansainvälisen toiminnan vision mukaisesti vuoteen 2012 mennessä HAMK on vahvistanut kattavaa kansainvälistä yhteistyöverkostoaan ja myös henkilöstöllä on toimivat kansainväliset verkostot, joissa oman alan kansainvälinen kehittäminen mahdollistuu.

KOVIKE-hanke on neljän ammattikorkeakoulun (HAMK, Laurea, Metropolia, Lamk) yhteinen koulutusviennin kehittämishanke, jossa suunnitellaan, rakennetaan ja käynnistetään ammattikorkeakoulujen tuottaman tutkintoon johtavan ja täydennyskoulutuksen vientitoimintaa. Samalla tehostetaan myös näiden neljän metropolialueen ammattikorkeakoulun kaikkia muita kansainvälistymistoimia ja luodaan malleja ja verkostoja koko valtakunnan ammattikorkeakoulutuksen ja muun korkean asteen koulutuksen vientitoiminnan ja muun kansainvälistymisen tueksi.

HAMKin roolina KOVIKE-hankkeessa on luoda yhteiseen käyttöön mittaristo, jolla henkilöstön nykyistä kv-osaamista voidaan vertailukelpoisesti arvioida kaikissa korkeakouluissa.

Kiitos, että vastaat kyselyyn! [Score: 0]

Sida 1

Taustatietoja [Score: 0]

1) Sukupuoli [Score: 0]

- mies [Score: 0]
 nainen [Score: 0]

2) Ikä [Score: 0]

- 20-30 [Score: 0]
 31-40 [Score: 0]
 41-50 [Score: 0]
 51-60 [Score: 0]
 61- [Score: 0]

3) Kansalaisuus [Score: 0]

- Suomi [Score: 0]
 Jokin muu [Score: 0]

4) Missä yksikössä olet töissä? [Score: 0]

5) Missä tehtävässä työskentelet? [Score: 0]

6) Koulutusala [Score: 0]

1. MARKKINATUNTEMUS [Score: 0]

3) a) Kuinka hyvin tunnet oman alasi kansainväliset koulutusmarkkinat?
[Score: 0]

- 0 En tunne [Score: 0]
- 1 Tunnen hieman [Score: 0]
- 2 Tunnen melko hyvin [Score: 0]
- 3 Tunnen erittäin hyvin [Score: 0]

4) b) Minkälaisia asiakasryhmiä kuvittelet, että voisi olla olemassa oman alasi koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen? [Score: 0]

5) c) Onko ulkomailta tullut suomalaista koulutusosaamista koskevia yhteydenottoja? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

6) Jos vastasit kyllä, minkälaisia yhteydenottoja on tullut, mistä ja kuinka paljon? [Score: 0]

7) d) Onko teillä jo valmiita tuotteita tai tuoteaihoita koulutusosaamisen vientiä varten? [Score: 0]

8) e) Millaisille koulutustuotteille mielestäsi voisi olla kysyntää maailmalla? [Score: 0]

Sivu2

2. TUOTTEISTAMINEN [Score: 0]

9) a) Palvelutuotteen kehittäminen on minulle tuttua [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

10) Olisin mielelläni vastuussa palvelutuotteen kehittämisestä [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

11) b) Osaan määrittää palvelupaketin kokonaisuuden (kohderyhmät, laajuus, koostumus, tuotteistettaviksi sopivat tuotteet) [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

12) Olisin mielelläni vastuussa palvelupaketin kokonaisuuden määrittämisestä [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

13) c) Osaan vaatimusmäärittelyn (asiakastarpeiden löytäminen, priorisointi ja dokumentointi) [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

14) Olisin mielelläni vastuussa vaatimusmäärittelystä [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

15) d) Osaan hinnoitella palvelutuotteen [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

16) Olisin mielelläni vastuussa palvelutuotteen hinnoittelusta [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

17) e) Osaan laatia markkinointisuunnitelman [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

18) Olisin mielelläni vastuussa markkinointisuunnitelman laatimisesta [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

19) f) Kuinka hyvin tunnen markkinointikanavia ajatellen koulutusosaamisen vientiä? [Score: 0]

- 0 En tunne [Score: 0]
 1 Hieman [Score: 0]
 2 Melko hyvin [Score: 0]
 3 Erittäin hyvin [Score: 0]

20) Mainitse tärkeimmät kanavat: [Score: 0]

21) g) Tuotteiden lanseeraus on minulle tuttua [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

22) h) Tunnistan tuotteeseen sisältyvän lisäarvon [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

23) Osaan luoda lisäarvoa tuotteelle [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

3. VERKOSTOISSA TOIMIMINEN [Score: 0]

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa (2009-2015) painotetaan verkostoitumisen tärkeyttä, sillä suomalaiset korkeakoulut ovat pieniä tekijöitä kansainvälisillä markkinoilla.

3.1 Ulkoiset verkostot [Score: 0]

24) a) Onko teillä **kansainvälisiä** verkostoja tai partnereita, joiden kanssa voisitte tehdä yhteistyötä koulutusosaamisen viennin parissa? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

25) Jos vastasit kyllä, mainitse tärkeimmät verkostot/partnerit [Score: 0]

26) b) Onko teillä **kansallisia** verkostoja tai partnereita, joiden kanssa voisitte tehdä yhteistyötä koulutusosaamisen viennin parissa? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

27) Jos vastasit kyllä, mainitse tärkeimmät verkostot/partnerit [Score: 0]

28) c) Kuinka paljon sinulla on kokemusta partnerisuhteitten rakentamisesta ja hoitamisesta? [Score: 0]

- 0 Ei ollenkaan [Score: 0]
 1 Hieman [Score: 0]
 2 Melko paljon [Score: 0]
 3 Erittäin paljon [Score: 0]

29) d) Miten paljon mielestäsi eri ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä on yhteistyötä FUAS-verkoston lisäksi? [Score: 0]

- 0 Ei ollenkaan [Score: 0]
 1 Hieman [Score: 0]
 2 Melko paljon [Score: 0]
 3 Erittäin paljon [Score: 0]

3.2 HAMKin sisäiset verkostot [Score: 0]

30) a) Kuinka paljon projektiyhteistyötä on eri koulutusohjelmien välillä? [Score: 0]

- 0 Ei ollenkaan [Score: 0]
 1 Hieman [Score: 0]
 2 Melko paljon [Score: 0]
 3 Erittäin paljon [Score: 0]

31) Jos vastasit 0 (ei ollenkaan), mikä on mielestäsi syy siihen, että yhteistyötä ei ole? [Score: 0]

32) Jos yhteistyötä on, kuvaile tarkemmin minkälaista? [Score: 0]

4. KOULUTUSOSAAMISEN VIENNIN EDISTÄMINEN [Score: 0]

33) a) Oletko ollut tai oletko tällä hetkellä mukana koulutusesaamisen vientitoiminnassa? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

34) Jos vastasit ei, miksi et ole mukana koulutusesaamisen vientitoiminnassa? [Score: 0]

- Ei tietoa rahoituksesta [Score: 0]
- Ei tietoa lainsäädännöstä [Score: 0]
- Ei tarvittavaa liiketoimintaosaamista [Score: 0]
- Mahdollisuutta osallistua koulutusesaamisen vientitoimintaan ei ole tullut [Score: 0]
- Aika ei riitä [Score: 0]
- Ei ole kiinnostusta [Score: 0]
- Muu syy, mikä? [Score: 0]

35) b) Kuinka suuri merkitys koulutusesaamisen viennillä on mielestäsi tulevaisuudessa HAMKissa? [Score: 0]

- 0 Ei merkitystä [Score: 0]
- 1 Hieman [Score: 0]
- 2 Melko suuri [Score: 0]
- 3 Erittäin suuri [Score: 0]

36) c) Minkälaiset seikat helpottavat koulutusesaamisen vientiä? [Score: 0]

37) Minkälaiset seikat vaikeuttavat koulutusesaamisen vientiä? [Score: 0]

38) d) Mitkä ovat mielestäsi suurimmat puutteet tällä hetkellä omalla alallasi koulutusesaamisen viennin saralla? [Score: 0]

39) e) Minkälaista koulutusta kaipaavat koulutusesaamisen vientiä ajatellen? [Score: 0]

40) f) Mikä seuraavista alueista on mielestäsi tärkein kehittämisen kohde kun ajatellaan koulutusesaamisen viennin aloittamista HAMKissa? [Score: 0]

- Opiskelun ja opetuksen kansainvälistäminen [Score: 0]
- Etä- ja virtuaaliopetuksen kehittäminen [Score: 0]
- Oppimista tukevien ympäristöjen kehittäminen [Score: 0]
- Verkostoitumisen ja yhteistoiminnan tukeminen [Score: 0]
- Liiketoimintaosaamisen vahvistaminen [Score: 0]
- Potentiaalisen kysynnän selvittäminen [Score: 0]

5. KOULUTTAJAN ASiantuntijuus kansainvälisessä toimintaympäristössä [Score: 0]

5.1 Monikulttuuriset taidot [Score: 0]

41) a) Minulla on kokemusta monikulttuurisesta opetuksesta [Score: 0]

- 0 Ei kokemusta [Score: 0]
- 1 Hieman [Score: 0]
- 2 Melko paljon [Score: 0]
- 3 Ekspertti [Score: 0]

42) b) Arvioi opetus- ja ohjausosaamistasi monikulttuurisessa ympäristössä [Score: 0]

- 0 Ei kokemusta [Score: 0]
- 1 Hieman [Score: 0]
- 2 Melko paljon [Score: 0]
- 3 Ekspertti [Score: 0]

43) c) Kuinka säännöllisesti opetat monikulttuurisia ryhmiä? [Score: 0]

- Ei ollenkaan [Score: 0]
- Kerran vuodessa tai harvemmin [Score: 0]
- Muutaman kerran vuodessa [Score: 0]
- Kuukausittain [Score: 0]
- Viikoittain [Score: 0]
- Päivittäin [Score: 0]

44) Jos et opeta monikulttuurisia ryhmiä, mikä on syy siihen? [Score: 0]

- Ei tarvittavaa kielitaitoa [Score: 0]
- Ei tarvittavaa kykyä toimia monikulttuurisessa ympäristössä [Score: 0]
- Tilaisuutta opettaa monikulttuurisessa ympäristössä ei ole tullut [Score: 0]
- Ei kiinnostusta [Score: 0]
- Muu syy, mikä? [Score: 0]

45) Oletko kuitenkin kiinnostunut opettamaan monikulttuurisia ryhmiä? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
- Ei [Score: 0]

46) Jos olet mukana, minkälaisessa monikulttuurisessa ympäristössä opetus tapahtuu? [Score: 0]

- Vieraskielinen tutkinto-ohjelma [Score: 0]
- Vaihto-opiskelijoiden ohjaus [Score: 0]
- Kv-projektit [Score: 0]
- Henkilöstövaihto [Score: 0]
- Jokin muu, mikä? [Score: 0]

5.2 Kulttuuri- ja kielitaito [Score: 0]

47) a) Kielitaito [Score: 0]

Osaamisen arviointi: 0 Ei osaamista 1 Hieman 2 Melko paljon 3 Ekspertti
[Score: 0] [Score: 0]

48) Englanti [Score: 0]

- 0 [Score: 0]
- 1 [Score: 0]
- 2 [Score: 0]
- 3 [Score: 0]

49) Ruotsi [Score: 0]

- 0 [Score: 0]
- 1 [Score: 0]
- 2 [Score: 0]
- 3 [Score: 0]

50) Saksa [Score: 0]

- 0 [Score: 0]
- 1 [Score: 0]
- 2 [Score: 0]
- 3 [Score: 0]

51) Ranska [Score: 0]

- 0 [Score: 0]
- 1 [Score: 0]
- 2 [Score: 0]
- 3 [Score: 0]

Selvitys lähtötilanteesta koulutusosaamisen viennin aloittamista ajatellen

52) Espanja [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

53) Kiina [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

54) Venäjä [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

b) Kulttuurituntemus [Score: 0]

Osaamisen arviointi 0 Ei osaamista 1 Hieman 2 Melko paljon 3 Ekspertti

55) Eurooppa [Score: 0]

Valitse osaamisen taso ja kirjoita tekstilaatikkoihin tärkeimmät maat, joista omaat kulttuurituntemusta.

- 0 [Score: 0] _____
 1 [Score: 0] | _____
 2 [Score: 0] | _____
 3 [Score: 0] | _____

56) Aasia [Score: 0]

- 0 [Score: 0] _____
 1 [Score: 0] | _____
 2 [Score: 0] | _____
 3 [Score: 0] | _____

57) Afrikka [Score: 0]

- 0 [Score: 0] _____
 1 [Score: 0] | _____
 2 [Score: 0] | _____
 3 [Score: 0] | _____

58) Muu [Score: 0]

- 0 [Score: 0] _____
 1 [Score: 0] | _____
 2 [Score: 0] | _____
 3 [Score: 0] | _____

c) Kv-koulutus [Score: 0]

59) Oletko ottanut osaa kielikoulutukseen? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

60) Oletko ottanut osaa monikulttuurisuuskoulutukseen? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

61) Olisiko mielestäsi tarvetta muulle henkilöstön kv-koulutukselle? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

62) Jos vastasit kyllä, kuvaile tarkemmin minkälaiselle koulutukselle olisi tarvetta? [Score: 0]

d) Henkilöstövaihto [Score: 0]

63) Oletko ottanut osaa henkilöstövaihtoon? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

64) Jos vastasit kyllä, kerro maa ja vaihdon kesto: [Score: 0]

5.3 Koulutusprosessin hallinta [Score: 0]

65) a) Onko oman koulutusohjelmasi kansainvälisyysosaaminen riittävää ajatellen koulutussosaamisen vientiä? (henkilöstö, vaihtotoiminta, kv-projektit, ulkomaalaiset opiskelijat..) [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

66) Jos vastasit kyllä, miten koulutusohjelmasi kansainvälisyys näkyy? [Score: 0]

67) Jos vastasit ei, miten koulutusohjelman kansainvälisyyttä tulisi lisätä? [Score: 0]

68) b) Näkökö kansainvälisyys oman substanssialueesi sisällöissä ja toteutuksissa riittävästi? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

69) Jos vastasit kyllä, miten kansainvälisyys näkyy opetuksessasi? [Score: 0]

70) Jos vastasit ei, miten voisit lisätä kansainvälisyyttä opetukseesi? [Score: 0]

71) c) Onko oman koulutusohjelmasi opintosuunnitelma riittävän kansainvälinen? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

72) Jos vastasit kyllä, miten kansainvälisyys näkyy opetussuunnitelmassa? [Score: 0]

73) Jos vastasit ei, miten opetussuunnitelman kansainvälisyyttä tulisi lisätä? [Score: 0]

74) d) Onko koulutusohjelmasi opintosuunnitelmassa osia, joille voisi olla kysyntää ulkomailla? [Score: 0]

- Kyllä [Score: 0]
 Ei [Score: 0]

75) Jos vastasit kyllä, mikä kokonaisuus/aihepiiri olisi sellainen? [Score: 0]

5.4 Työelämäosaaminen [Score: 0]

Osaamisen arviointi: 0 Täysin eri mieltä 1 Osittain samaa mieltä 2 Melko paljon samaa mieltä 3 Täysin samaa mieltä

76) a) Kielitaitoni puolesta pystyn osallistumaan kansainvälisiin hankkeisiin [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

77) b) Hallitsen oman alani englanninkielisen sanaston [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

78) c) Osaan toimia monikulttuurisissa yhteistyöryhmissä [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

79) d) Osaan toimia erilaisissa kansainvälisissä johtotehtävissä (projekti, tiimi, asiantuntijaryhmä) [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

5.5 Oman osaamisen kehittäminen [Score: 0]

Osaamisen arviointi: 0 Täysin eri mieltä 1 Osittain samaa mieltä 2 Melko paljon samaa mieltä 3 Täysin samaa mieltä

80) a) Seuraan aktiivisesti oman ammattialani kansallista kehitystä [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

81) b) Seuraan aktiivisesti oman ammattialani kansainvälistä kehitystä [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

82) c) Tunnen oman alani kansainvälistä työelämä tulevaisuutta [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

83) d) Osaamiseni taso etä- ja virtuaaliopetuksessa on hyvä [Score: 0]

- 0 [Score: 0] 1 [Score: 0] 2 [Score: 0] 3 [Score: 0]

[Score: 0]

Koulutusviennin edistäminen on korkeakouluille uusi haaste. Toiminnan edistämiseksi käynnistettiin vuonna 2009 Hämeen ammattikorkeakoulussa, Lahden ammattikorkeakoulussa, Laureassa ja Metropoliasissa yhteinen koulutusviennin kehittämishanke (KOVIKE). Hanke jatkuu FUAS-liittoumassa (HAMK, LAMK, Laurea) vuoteen 2012 saakka. Hankkeen tavoitteena on suunnitella, rakentaa ja käynnistää ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavan koulutuksen sekä täydennyskoulutuksen vientitoiminta.

Kehittämishankkeessa HAMK tuotti kumppani-korkeakoulujen käyttöön mittariston, jolla voidaan arvioida vertailukelpoisesti henkilöstön nykyistä osaamista koulutusosaamisen vientitoimintaan. Mittaristo testattiin HAMKissa ja sillä tehty tutkimus avasi mielenkiintoisen henkilöstön näkökulman koulutusvientiin ja siihen liittyvään osaamiseen.

ISBN 978-951-784-541-0 (PDF)
ISSN 1795-424x
HAMKin e-julkaisu 3/2011

FUAS-liittouma – Federation of Universities of Applied Sciences – on Hämeen ammattikorkeakoulun, Lahden ammattikorkeakoulun ja Laurea-ammattikorkeakoulun muodostama strateginen liittouma.